

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Jag ska bli en del av din värld”

Familj, vänskap och könsroller i Disneyfilm. En analys av *Den lilla sjöjungfrun*, *Skönheten och Odjuret* samt *Björnbröder*

Alexandra Hedberg & Jennie Annerbratt Andréén

Inriktning/Specialisering: LAU370

Handledare: Margareta Borg

Examinator: Mona Hallin

Rapportnummer: VT-09-1190-06

Förord

Vi är två lärarstudenter som nu är inne på slutspurten av vår långa utbildning. I vårt arbete har vi kritiskt granskat tre utav Disneys filmer: *Den lilla sjöjungfrun*, *Skönheten och Odjuret* samt *Björnbröder*. Vi har bearbetat filmerna utifrån tre olika teman; relationer, kommunikation och genus. Det har blivit ett antal timmar framför datorerna och framförallt har vi sett filmerna så många gånger nu att vi kan dem nästan utantill. Vi har både suttit enskilt och skrivit ned det vi hittat i filmerna och dessutom suttit mitt emot varandra samt läst arbetet för varandra ett antal gånger. Detta för att få höra hur det låter och därmed kunna granska arbetet på ett annat plan. Det har varit oerhört roligt, vi har verkligen fått se filmerna från nya perspektiv än innan, samtidigt som det har varit en kamp att få till det som vi verkligen vill ha det. Disneyfilmerna ligger oss båda varmt om hjärtat och vi kommer absolut inte sluta se dem, men det dröjer nog ett tag innan vi ser dessa filmer igen.

Tack till alla nära och kära samt Margareta Borg (vår handledare) för att ni hjälpt oss att få detta arbete så bra som möjligt. Ett stort tack till våra föräldrar som hjälp till med korrekturläsning och mentalt stöd då arbetet gått trögt.

Tack Ida, Fredrik och Theo för att ni stått ut med våra galna upptåg, eviga tjat och filmtittande.

Göteborg

Alexandra & Jennie

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstrakt

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: "Jag ska bli en del av din värld" – Familj, vänskap och könsroller i Disneyfilm. En analys av *Den lilla sjöjungfrun*, *Skönheten och Odjuret* samt *Björnbröder*.

Författare: Alexandra Hedberg och Jennie Annerbratt Andrén

Termin och år: Vårterminen 2009

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Margareta Borg

Examinator: Mona Hallin

Rapportnummer: VT-09-1190-06

Nyckelord: animerad barnfilm, Disney, kommunikation, relationer, könsroller

Sammanfattning: Syftet med undersökningen var att kritiskt granska tre Disneyfilmer från tre olika decennier; *Den lilla sjöjungfrun* från 1980-talet, *Skönheten och Odjuret* från 1990-talet och *Björnbröder* från 2000-talet. Vi ville även se hur vi kunde använda kommersiell barnfilm i den pedagogiska verksamheten. Vi har utgått från tre olika frågeställningar: Hur framställs familjemönster och vänskapsrelationer i Disneyfilm? Hur kommunicerar karaktärerna med varandra? Hur konstruerar Disney könsroller? Vi har även gjort en jämförelse mellan de tre filmerna för att se likheter och skillnader.

Metod och material: Vi har gjort en närläsning av de tre filmerna med hjälp av ett antal gemensamma frågor.

Resultat: Vi har sett en väsentlig skillnad på vad kritikerna säger vad det gäller familjemönstren. Kritikerna påpekar att det är kärnfamiljen och kärleken mellan kvinna och man som är i fokus. Vi menar att så är inte fallet då vi kan se att det snarare är ensamstående föräldrar som skildras, men dock är det en del parbildningar i form av kärlekspar som bildas i slutet. I Disneyfilm skildras olika typer av vänskapsrelationer såsom omaka par. Vänskapsrelationerna har stor vikt för handlingen och karaktärerna i filmerna. Kommunikationen med hjälp av kroppsspråket är tydlig och hjälper barnen att förstå handlingen men även för att ta till sig karaktärernas känslor. Filmerna är mångdimensionella när det gäller de olika sätten att kommunicera, vi har ett bild-, musik-, verbalt- och ett icke-verbalt språk som är tydliga i alla filmerna. Könsrollerna är stereotypiska men förändras över tiden då vi kan se att rollerna kan innehas av både manliga och kvinnliga karaktärer.

Betydelse för läraryrket: Vi har sett ett nytt verktyg för pedagoger att använda i sin verksamhet. Filmerna har stor mångfald och detta kan användas i diskussionen kring familjekonstellationer, vänskap och genus. Vi lever i ett mediasamhälle där vi måste enligt läroplaner utgå från barnens perspektiv och erfarenheter i vår verksamhet. Barn ser på film mer eller mindre dagligen och därför bör vi ta in och kritiskt granska filmerna tillsammans med barnen.

Innehåll

1. Inledning.....	5
Syfte	8
Problemformulering	8
Frågeställningar.....	9
Läroplanen för förskolan, Lpfö98	9
Metod och material.....	11
2. Teoretiska perspektiv	12
Roller och relationer.....	12
Kommunikation.....	12
Könsroller.....	14
Pedagogens roll	15
Resultatredovisning och analys.....	17
3. Den lilla sjöjungfrun.....	17
Relationer	18
Kommunikation och språk	20
Könsroller.....	21
4. Skönheten och odjuret	24
Relationer	24
Kommunikation och språk	27
Könsroller.....	28
5. Björnbröder	31
Relationer	31
Kommunikation och språk	34
Könsroller.....	36
6. Jämförelse mellan filmerna	38
7. Diskussion	41
Referenslista	44
Bilaga 1	Fel! Bokmärket är inte definierat.

1. Inledning

Pappan fick säga till sina barn en gång till för att de skulle slita sig från TV:n. När barnen äntligen var på väg upptäcker pappan att nu är det hans vän som står fängslad framför filmen. Han suckar högt och tittar leende på sin vän. Det tar ett tag innan han får kontakt med honom. Efter att ha försökt ett tag lyckas han äntligen och alla fyra kan gå därifrån. Men visst var det svårt för tre utav dem att gå, för nu fick de inte se den spännande upplösningen...

Det var inte konstigt att det var svårt för barnen eller pappans vän att vilja gå därifrån, för vem vill gå när *Aladdin* är på väg för att tillsammans med *Apan Abu* och *den magiska mattan*, rädda prinsessan *Jasmine* och hela kungariket? Disney har en otrolig förmåga att fånga sin publik och då inte enbart de yngsta. Den magiska och fantastiska värld som vi får vara med om när vi tar del av Disneys filmutbud, är förtrollande och erbjuder underhållning för alla åldrar. Men är det helt riskfritt när vi trycker på play? Vi vill med den här uppsatsen se hur vi kan använda kommersiell barnfilm och framförallt Walt Disney Company (härefter förkortat till Disney) i vår pedagogiska verksamhet. Filmerna är mångdimensionella med tanke på bildspråk, musiken, talade dialoger samt kroppsspråket och det är något som ingår i barnens värld. Här finns ett pedagogiskt verktyg som bara väntar på oss. Men med tanke på den negativa syn som tyvärr finns i vårt samhälle kring media, vågar vi inte använda verktygen.

Bakgrund

Det är en pågående debatt i samhället om hur film är bra eller dåligt för barn. En debatt vi har följt till viss del är mellan forskaren och docenten i filmvetenskap Margareta Rönnberg och Doktoranden och forskaren i medie- och kommunikationsvetenskap Gunilla Muhr där deras tankar och åsikter står emot varandra. Därför har vi valt att analysera animerad barnfilm då det är få inom lärutbildningen som har gjort det tidigare. Andra har istället koncentrat sig på andra teman inom skola, då många inte ser media eller film som något direkt taget från skolans värld. Men vi är av en annan åsikt och vill med denna uppsats gå in på djupet delvis i filmer vi själva växt upp med men även med filmer som de barn vi ska komma att ha i våra barngrupper ser på. Vi kan använda animerad barnfilm som pedagogisk verktyg. Denna negativa syn som finns angående film och detta påpekande att det är fel att ägna sig åt TV-tittande, är tydlig såväl hemma som i förskolan (Rönnberg, 2003:87). Vi har egna erfarenheter från förskolor där film till viss del är bannlysta men om de ska få se på film är det vid mycket speciella tillfällen och då enbart en halvtimme. Vi anser att vi kan använda oss av filmerna i många syften såväl i förskolan som i skolan. Det är dags att börja se möjligheterna istället för att se problemen. Därför bestämde vi oss för att granska några av filmerna ur ett kritiskt perspektiv. Vi anser att skolan både kan bli roligare och mer meningsfull utifrån barnens eller elevernas perspektiv om man utgår ifrån de filmer som finns i deras vardag, när man undervisar i exempelvis svenska.

En barnfilm definieras av Rönnberg som att den helst ska handla om ”barns inbördes relationer, behöver för den skull inte nödvändigtvis ha barn som huvudkaraktär.” Det kan vara djur eller andra väsen som är obestämt vad det är. ”Med andra ord vara om barn, för barn, men inte nödvändigtvis med barn.” (2006:174).

Dagens syn på media

Rönnberg anser att media kan ha och har god påverkan på barn men att samhället idag har en annan bild ”...alla är så rörande eniga om medias negativa verkningar och skolans entydigt positiva?” (2003:87). Vi förkastar lätt det som har med media att göra och inte kan se de positiva verkningar det kan ha. Det är något dåligt med TV och det kan inte ge barnen något

ur ett lärandeperspektiv. Detta är något som Rönnerberg ställer sig mycket kritisk till. Hon ogillar denna negativa syn på media av alla dess slag. Vidare talar Rönnerberg också om att påverkan är något oundvikligt, då vi alla på något sätt vill påverka människor och samhälle vi har runt omkring oss men samtidigt vill ingen av oss bli påverkad. Rönnerberg tar upp i sin bok hur man på olika sätt kan använda sig av media för att exempelvis koppla ihop förskolan med hemmet, att få en naturlig koppling. Barnen kollar på Teletubbies hemma det kan vi ta vara på i förskolan genom att skapa "...först och främst en kontaktyta till hemmets värld, samt en fortsättning av denna positiva relation mellan barn och vuxna..." (2003:107).

I dagens samhälle ser barn mycket på TV och dessutom vill de flesta yngre barn (förskoleåldern) se samma program eller film flera gånger (Rönnerberg, 2006:169). Barn är vanemänniskor och det är sällan de vill gå utanför gränserna för vad de redan vet. Dessutom vill barnen att det ska vara program eller filmer som är mycket lekinspirerande och de har en tydlig fantasidefinition. Dagens lekar är mer styrda efter hur de ser ut från filmer och TV medan gårdagens barn mer lekte regellekar med mer invanda mönster.

Mediernas inflytande är stort och blir då till viss del ett problem, problemet behöver dock tas upp i skolan och ska finnas där som ett naturligt inslag. Andersson, Persson & Thavenius skriver om att medierna idag tar plats i skolan oavsett vad vi som pedagoger tycker om det. Vi måste ta hand om det som kommer och just nu är det mycket media som ligger i tiden. Vidare skriver Andersson m.fl. om att vi måste diskutera det som händer i media och lägga alla korten på bordet. Skolan ska offentliggöra, undersöka och ifrågasätta dagens mediekultur, men ska också "fungera som utgångspunkt för lärande och mognad in i demokrati" (1999:73).

Populärkultur och barnkultur

Rönnerberg menar att TV-tittande har enbart inverkan då man interagerar med andra och det är svårt att ta till sig TV:ns budskap och berättelse utan att ha andra människor med sig. Det finns många gånger då vi bara ser på TV utan att ta till oss något, det vi kan kalla för slötittande. Det är många vuxna som kommit på sig själva med att bara se utan att verkligen se vad det är (2006:119-120).

Många vuxna anser att TV tittande inte är lek utan mer som förströelse av tid, dock påverkas leken av tittandet och ger barnen tankar att bearbeta efteråt, i just leken. Rönnerberg skriver att "alla" (skola och föräldrar) är överens om att media har en negativ inverkan på barn (2003:87). Vi anser att barn leker ut eller snarare reder ut olika upplevelser i leken, filmupplevelser är inget undantag vad gäller bearbetningen. Det finns inget som påverkar leken mer än vad TV och film gör (Rönnerberg, 1997:93). I dagens samhälle sägs det ofta att barnen inte är lika lyckliga och leker mindre än förr. Dock säger Rönnerberg att de vuxna menar att barnen idag "inte tillåts leka", men vidare skriver hon att barn faktiskt leker mer idag än förr, de gör det bara på ett annat sätt än tidigare. Hon skriver att barnen leker på andra arenor med mer influenser av olika medieverktyg, såsom dator, film och ljud (2006:138).

Barnkultur är ett vanligt begrepp inom läraryrket. Forskaren Mouritsen delar in barnkulturen i tre delar som sedan delas i flera olika undergrupper; Det handlar om kultur för, med och av barn (Andersson m.fl., 1999:85). Den första kan kopplas till film och TV då den handlar om de kulturprodukter som skapas av vuxna för barn. Mouritsen delar denna kultur i två undergrupper; den bildningsorienterade och den marknadsorienterade. Den bildningsorienterade är mer inriktad på kunskap och har konstnärliga ambitioner medan den marknadsorienterade handlar mer om underhållning. Den andra kulturen med barn, handlar om att de vuxna gör något tillsammans med sina barn där de vuxnas främsta uppgift är att organisera verksamheten. Den tredje typen är den som skapas av barn, den såkallade

”lekkulturen” (1999:85). Det är då allt som har med lek att göra såsom rollspel, spel, lekar osv. Tanken här är att barnen skapar sin egen lek och vad de tycker är roligt att göra, vuxna kan ha en viss inverkan men att det är barnen som styr.

Disney

Det amerikanska företaget Walt Disney Company är en av de sex största filmproducenterna i världen och innefattar ett antal olika företag med olika inriktningar. Det företaget inom Disney som producerar Disneyklassikerna är Walt Disney feature animation (www.ne.se).

Disney utgår ofta från redan skrivna och kända berättelser och författare, ex. är *Den lilla sjöjungfrun* som HC Andersen skrev redan 1837 och *Skönheten och odjuret* är baserad på en fransk saga från 1700-talet. *Björnbröder* är en av de första egenproducerade filmerna som Disney gjort, de börjar skapa egna varianter av de gamla sagorna som är skrivna av andra.

Giroux (i *Populärkulturen och skolan*) skriver att Disney som ett gigantiskt bolag, inte enbart som filmproducenter, kämpar med näbbar och klor för att försöka behålla ”sin mystiska status som leverantör av amerikansk oskuldfullhet och moralisk dygd.” (2000:108). För den allmänna publiken syns sällan denna ideologi utåt utan skymms lätt av filmernas mystik. Dock har Disney, enligt vissa kritiker, en mask som lätt skyler deras aggressiva marknadsföringsmetoder och inflytande till att barn ska bli aktiva konsumenter. Det viktigaste för Disney och andra producenter av sagofilm är att de ska kunna fostra barnen till konsumentvärlden och inte till deras kulturella utveckling (Zipes, 1997). Med tanke på detta inflytande som Disney ändå har på barn bör föräldrar och pedagoger förstå hur sådana filmer drar till sig uppmärksamheten och formar barnens värderingar.

De som skapar Disneyfilmer är måna om att behålla deras magiska atmosfär och den får inte ruckas det minsta. Alla filmerna har inslag av magi, förtrollningar, mystik, kärlek, sång och musik, vilket gör att det blir en fantasivärld men där det inte alltid slutar lyckligt och där de onda får sitt straff (Rönnerberg, 1999:9-15). Något som också anses vara typiskt Disney är att deras skurkar kan uppfattas som ”aristokrater”, och att de härstammar från adligare kretsar än huvudkaraktären, upplevs som snobbiga och självgoda. Ofta känns de främmande, då ”de inte hör hemma i ett demokratiskt samhälle” (Rönnerberg, 1989:89).

Berättelse och budskap

Disney har enligt Rönnerberg en tydlig instinktiv intention att skildra utvecklingspsykologi t.ex. att gå från ung till vuxen och då är det framförallt ”identitetssökande, gruppgemenskap, separationslusten, separationsångest och rädslor” som visas på ett kreativt och fantasifullt sätt (1999:10-11). I och med det känner barnen igen sig i sina egna problem och kan i leken testa olika sätt att lösa dem. Förskolebarnen använder sig av Disneys figurer i sina lekar för att kunna pröva på olika ”fantasi-jag” och då får de en känsla av att se saker från olika perspektiv (Rönnerberg, 1997:73).

Filmerna har en tydlig berättelse som de flesta är uppbyggda av, det hela börjar med ett problem som huvudkaraktären sedan ska försöka lösa det, det slutar oftast lyckligt för just huvudkaraktären. Den finner det den söker, de söker ofta efter en nära relation som de saknar i nuet. Filmerna i sig måste granskas då det ofta finns framställningar av könsroller, ras och makt, vilka ständigt upprepas i TV och i dagens samhälle i stort. De budskap som också ges i filmerna är att ”samhällsproblem som rasismens historia, folkmordet på de amerikanska urinvånarna, den allmänt utbredda könsdiskrimineringen och demokratins kris helt enkelt är en funktion av naturens lagar” (Giroux i *Populärkulturen och skolan*, 2000:124).

Det är det heterosexuella giftermålet och lyckan som är själva målet med Disneyfilmer (Zipes, 1997:93). Detta är något som även Muhr tar upp i sin artikel, det är det "ideologiska budskapet som ytterst säger att målet är att bilda och bevara kärnfamiljen." (Filmhäftet nr.1-2, 1996). Det vill säga att Disneyfilmernas främsta mål är att hylla äktenskapet och det är den enda sanna vägen till att nå lycka, enligt dessa författare, "Flertalet Disneyfilmer bygger således på narrativa mönster som går ut på att stadfästa kärnfamiljen som enda gällande sociala norm."(Muhr, Filmhäftet, nr. 1-2, 1996). Rönnberg är helt emot detta då hon anser att, i en svarande artikel till Muhr, Disneyfilmer snarare blir "påverkade" av verkligheten än att Disney skulle påverka verkligheten med sina ideologiska familjemönster (Filmhäftet, nr. 3, 1996). Vidare menar hon att Disney snarare har andra familjekonstellationer än just kärnfamiljen och hon refererar då till Disneyfilmerna *Den Lilla Sjöjungfrun*, *Aladdin* och *Skönheten och Odjuret*, som alla innehar ensamstående föräldrar och menar att det inte alltid är just kärnfamiljen som speglas i Disneys filmer. Men då skriver Muhr att det bildas en kärnfamilj i slutet när det blir en parbildning i de flesta av filmerna, såsom *Den lilla sjöjungfrun* och *Skönheten och Odjuret*.

Kritiken mot Disney

Rönnberg (1999:12-15) tar upp i punktform kritiken mot Disney.

- De världar som skildras i filmerna är som den "amerikanska framgångsdrömmen", dock är verkligheten en annan. Livet är sällan så enkelt som det framställs i Disney.
- Disney anses skildra många könsrollsstereotypiska roller såsom att de söta, tålmodigt lidande kvinnorna måste räddas av modiga män.
- Kritiker menar att filmerna är menlösa och utmålar för mycket idyll och sentimentalitet, dock är det för mycket av våld, skräck och hotfullheter som finns med i filmerna.

Filmerna anses ha både för mycket och för litet av det mesta. Rönnberg anser att kritiken mot Disney är alldeles för vuxenfixerad, då den tar upp vuxenfrågor och inte ser utifrån ett barnperspektiv då kritiken handlar om delar som barn i sin tur inte ens reflekterar över (1999:15).

Syfte

Vi ska undersöka möjligheterna att använda kommersiell barnfilm i pedagogisk verksamhet. Genom att analysera tre Disneyfilmer utifrån relationer, kommunikation och språk samt könsroller.

Problemformulering

Vi lever i ett mediesamhälle där barn dagligen använder och påverkas av film och media. Film har blivit ett sätt för barn och även vuxna att koppla av från den stressiga miljö vi lever i. Vi påverkas alla av allt som sker runt omkring oss, även det som vi ser på film (Andersson m.fl. 1999:83). Inom det sociokulturella perspektivet är miljön och samspelet med andra en stor del i vårt lärande. Då Disneyfilmer ger många intryck (av egna erfarenheter) vill vi analysera innehållet och diskutera relevansen av att använda sig av det i den pedagogiska verksamheten.

Frågeställningar

Vi har valt tre huvudfrågor som vi kommer att utgå ifrån, men har även underfrågor som stöd under vår analys. Detta för att begränsa men även för att inte bli alltför snäva i vår analys. Vi har med dessa frågor för att de är aktuella i dagens samhälle och viktiga för pedagoger samt föräldrar att ta del av. För att ge en inblick vad vi faktiskt visar våra barn. Men även ge exempel på hur man kan se på film och använda dem i den pedagogiska verksamheten.

* Hur framställs familjemönster och vänskapsrelationer i Disneyfilm?

* Hur kommunicerar karaktärerna med varandra?

* Hur konstruerar Disney könsroller?

Vi vill också se om det finns några likheter eller skillnader mellan filmerna *Den lilla sjöjungfrun* från 80-talet, *Skönheten och odjuret* från 90-talet och *Björnbröder* från 2000-talet.

Läroplanen för förskolan, Lpfö98

Den läroplan vi till stor del utgår ifrån är läroplanen för förskolan, Lpfö98. Det grundläggande lärandet skildras genom att det ska ske genom samspel mellan barn och vuxna men även genom att de lär av varandra. Förskolan ska lägga grunden för att barnen ska kunna leva i dagens samhälle eller snarare i "framtidens samhälle" (vårt tillägg). Multimedia och IT ska med fördel användas som ett hjälpmedel i barnens utveckling och kan därmed användas mer än idag, med detta menas dock inte enbart med hjälp av dator utan även med TV och film (Utbildningsdepartementet, 2006:7).

Läroplanen för förskolan, Lpfö98 tar upp en del viktiga punkter för hur vi ska anpassa verksamheten för att barnens lärande ska stå i fokus, dessutom ska variation i verksamheten vara ett aktivt inslag. Nedan följer ett antal punkter som vi anser kan kopplas till barnens lärande genom att använda film som redskap för lärande.

- *"Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling."* (Utbildningsdepartementet, 2006:6). *"Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande."* (Utbildningsdepartementet, 2006:6-7). Språket är nyckeln till kunskap och film är ett av många olika sätt att uttrycka sig på. Vi ska ha en mångfald och variation i vår verksamhet för att alla barn ska kunna utvecklas.
- Vuxnas sätt att möta pojkar och flickor visar de värderingar och krav som ställs på dem, och bidrar till att forma barnens uppfattningar kring vad som är kvinnligt och manligt. *"Förskolan skall motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypiska könsroller."* (Utbildningsdepartementet, 2006:4). Vi ska alltså aktivt och medvetet arbeta med att motverka könsrollerna redan i förskolan. Genom film kan vi visa på de traditionella mönstren samt jämföra med hur det är idag.
- Film kan hjälpa oss pedagoger i arbetet med att visa olika kulturer både hur det är idag och hur det var förr. *"Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur skall bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå att leva in i andras"*

villkor och värderingar.” (Utbildningsdepartementet, 2006:5). Vårt uppdrag är att hjälpa barnen i deras utveckling av vetskapen om andras kulturer och därigenom få en förståelse för andras värderingar och även respektera dem.

- Det viktiga är att verksamheten *”syftar till att barnens förmåga till empati och omtanke om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt.*” (Utbildningsdepartementet, 2006:4). Disney tar upp motsatser utan gråzoner och detta kan vi som pedagoger utnyttja i vår efterföljande diskussion med barnen för att barnen ska utveckla sitt tänkande. Barnen kan därmed få möjligheten att tänka efter och fundera kring händelser i filmerna och då utvecklas ännu mer kring sin öppenhet och respekt för andras värderingar.
- *”I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem.*” (Utbildningsdepartementet, 2006:6). Film är lustfylld för barn och är mångdimensionella och tilltalar barnen på en mängd olika sätt. Bland annat har filmerna tydliga färger och musiken är en stor del av både filmernas och barnens värld.

Metod och material

Vi har valt en kvalitativ analys som metod när vi analyserade animerad barnfilm. För att få samma utgångspunkt har vi sammanställt ett antal frågor som vi utgår ifrån när vi ser enskilt på filmerna. Detta för att vidga vårt tänkande men även begränsa vad vi ser på. Just under själva analysen kommer vi att sitta enskilt för att vi inte ska bli påverkade av varandra. Eftersom vi är olika individer ser vi olika på saker och ting men kan ändå ha samma utgångspunkt då vi utgår från samma frågor. Vi har en kombinerad resultat- och analysdel då det är svårt att dela upp dessa då en ren resultatdel skulle innebära att redovisa filmen.

Kvalitativ metod

Vårt arbete är baserat på en kvalitativ analys då vi istället för att ha en oansenlig mängd filmer vi analyserar, har vi valt att enbart ta tre filmer för att kunna göra en djupare analys av dem. En kvalitativ analysmetod består främst av att man ser på helheten genom att kritiskt granska delarna (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud, 2007:237).

Val av metod

Val av metod är för att vi ska kunna gå ner på djupet i varje del och med varje film. Istället för att bara se på filmerna kvantitativt och rada upp det som sker, kan vi få en djupare bild av det vi är intresserade att titta närmare på.

Urval och avgränsningar

Det finns otroligt mycket animerad barnfilm att välja mellan idag. Disney tillhör klassikerna bland barnfilm, har väldigt hög status och funnit i många generationer. Genom diskussion med olika personer såsom handledare och kurskamrater, valdes tre filmer ut att analyseras grundligt utifrån våra frågeställningar. Filmerna ses ett antal gånger med olika perspektiv; relationer, kommunikation och genus. Anledningen till att det blev dessa teman härleder från att vi anser att de är lika viktiga i utvecklingen hos barnen och då dessa kan kopplas samman för barns utveckling. Vi har valt tre filmer från tre generationer för att få en spridning över tid. Vi har valt tre tidsepoker (80-, 90- och 2000- talet) där vi själva har varit en del utav den filmkulturen, då det är intressant att se filmerna ur ett nytt perspektiv.

Vi har valt ut tre teman för att kunna se på filmerna utan att det blir för mycket att ta in samtidigt. Vi anser att det är svårt att analysera film utan hjälp av våra gemensamma analysfrågor. Vårt val av teman/frågor kommer främst ifrån vår egen nyfikenhet på hur detta tas upp i filmerna men även att vi har en hypotes kring varför det ofta är omaka par som är vänner.

Författarnas förståelse

Vi är uppväxta med Disney och det har och är en del av vår filmkultur. Innehållet i filmerna har vi bearbetat när vi var små och är därför väl förtrogna med vad som skildras i dem. Vår hypotes är att relationerna i filmerna är relativt liknande bestående av omaka par för de tre filmerna och att de är stereotypiska utifrån ett genusperspektiv.

1. Teoretiska perspektiv

Roller och relationer

Det är viktigt i livet att ha olika relationer med olika människor för att kunna utvecklas. Det är i mötet med andra människor som vi lär känna oss själva. Dysthe menar just detta med att interaktion med andra människor är det som gör våra tankar och iakttagelser ”publika”. Då kan andra reagera på och föra ett resonemang kring dem (2003:219). Självbilden skriver Maltén om, den utvecklas i takt med våra relationer med andra, ”jaget blir därmed uttryck för helheten av tankar, känslor och erfarenheter.” (1998:21). Med relationer menar vi alla former av kontakter mellan individer, såsom mamma-pappa-barn, kompis-kompis och även kärleksrelationer. Barn jämför sig själva med figurerna i filmer som de ser och det är inte sällan som vi ser barnen härma dem i sina lekar. Dock är de ofta överdrivna och drivna till sin spets. Rönnberg skriver att kritiken mot Disney är just att könsrollerna skildras på ett negativt sätt, men hon menar att kritiken faller då man ser att barnen utnyttjar dessa könsroller och drar dem till sin spets i leken (1997:133).

Relationerna är viktiga för att det ska ske en inre individuell utveckling, både vad gäller social kompetens och språk. Det formar även ens värderingar och hur man ska möta värderingar från andra som inte är lika ens egna. ”I samspelet med andra spelar kommunikationen en avgörande roll” skriver Maltén och med det menar han att våra värderingar, tankar och attityder formas efter vilka vi umgås med (1998:11). Det finns olika sorters relationer och många olika sätt för dem att konstrueras på, de som är påtvingade i form av arbetskolligor, lärare, familj och klasskompisar. Vidare finns de relationer där man själv väljer att inleda ett förhållande på en annan nivå till en eller flera människor. Sedan finns det de relationer som från början var påtvingade men att parterna själva väljer att fördjupa relationen för att bli mer än till exempelvis ”bara” klasskompisar. Inom en familj finns det mängder av påtvingade relationer men även de som är riktigt djupa och mer självvalda, även om de är påtvingade såsom syskon.

Familjemönster och klass i Disneyfilm

Familjen är den viktigaste relationen för att en individ utvecklas, en trygg familj ger oftast en trygg person. Förr i tiden bestod kärnfamiljen av mamma, pappa och barn men i dagens samhälle finns många olika familjekonstellationer såsom mamma/pappa med ny partner och deras barn, ensamstående med barn och homosexuella par. Muhr menar att Disney vill skildra att kärnfamiljen är något att sträva emot och att det är det enda rätta (Filmhäftet, nr.1-2, 1996). Zipes tar även upp detta då den heterosexuella lyckan och äktenskapet är målet med Disneyfilmer (1997:93).

Disney är bra på att skildra de olika klassförhållandena som finns i samhället även idag, dock skildras det i förskönat tillstånd med magi och förtrollningar. Många barn känner igen sig i rollerna då de lätt kan kopplas till ens egen kultur och språket kan alltid göras till ens eget modersmål (Rönnberg, 1999:10).

Kommunikation och språk

”Ordet kommunikation kommer från latinets *communicare*” med vilket menas ”att ha något gemensamt eller att dela något med någon” (Maltén, 1998:11). Språket är en viktig del i interaktionen med andra och det är en stor del i Disneyfilmer. Rönnberg skriver om att förskolebarn uppfattar kroppsspråk och minspel långt innan de har ett eget språk. Vidare skriver Rönnberg att de välvalda rösterna i filmerna, har stor påverkan på hur barnen tar till

sig rollerna och kan koppla dem till sig själva. I alla Disneyfilmer är musiken med som en upphöjande roll och gör att man lätt kan komma ihåg och de är lätta att lära sig (1999:10). Maltén skriver att kommunikationen med andra människor är livsviktig för oss för att kunna överleva både fysiskt och psykiskt. Det finns tre olika sätt vi kan kommunicera på; intellektuellt, vilket menas att vi förmedlar budskap och gör omvärlden begriplig, emotionellt, vilket är då vi får utlopp för våra känslor och då vi ger uttryck för behov och personlighet, den sista är socialt, då vi ska känna oss sedda och uppskattade, för att behålla relationer och att övertala andra att handla som vi gör (1998:12). Det är genom kommunikationen med andra vi förstår vår omvärld och skapar språkliga redskap som vi kan använda inom vår kultur (Dysthe, 2003:220).

En grundpelare inom det sociokulturella perspektivet är kommunikation och interaktion med andra, är det som skapar möjligheten till utveckling (Säljö, 2000:22). Barn föds in ett interaktivt och kommunikativt förlopp som finns i den kultur som barnet växer upp i. Vi föds med andra ord in i en redan påbörjad och utvecklad kultur som skapar oss människor till olika varelser. Genom att födas in en kultur lär sig barnet snabbt vad som är intressant och värdefullt att lära sig (Säljö, 2000:22,37).

”Att lära sig kommunicera är att bli sociokulturell; det ger oss tillgång till en kulturell mångfald som hela tiden utvidgas, från den innersta familjecirkeln till de talrika och skilda kontexter vi i efterhand tar del av och ingår i.” (Dysthe, 2003:48). Maltén skriver att de flesta budskap överförs verbalt men att en förvånande stor del dessutom överförs via kroppsspråket, det ”icke-verbala” språket. De signaler vi sänder ut till motparten visar sig i form av olika betoningar, röststyrkor, tonlägen och tempo på det vi säger. Det som även är viktigt i vår framställning av det vi vill säga är minspel, kroppsställning, ögon och gester. Det visar att vi kan säga en sak men mena en helt annan. Samtidigt kan den som lyssnar se på den som talar att han eller hon inte menar allvar (1998:14).

Filmer kommunicerar olika budskap till dem som ser på dem, vad vi tillsammans tar till oss av filmerna är dock mycket individuellt. Om vi dock diskuterar en films handling och ser på filmen utifrån ett annat perspektiv kan vi bredda våra tankar och utveckla en ny kunskap, både kring filmen och hur den andre personen tänker. En annan viktig grundpelare inom det sociokulturella perspektivet är hur vi lär oss. Det är den så kallade närmaste utvecklingszonen. Med det menas att vi lär hela tiden och att vi har olika zoner för kunskap och utveckling (Säljö, 2000:120). För att komma vidare till nästa zon för samma område behöver vi hjälp av en kompis eller en person som kan lite mer än vad vi kan. Ålder spelar ingen större roll, dock i förskolan kan oftast de äldre barnen lite mer än de yngre och då hjälper de varandra till en ny nivå för sin kunskap. Samtidigt finns det barn som utvecklas fortare än andra barn och kan då hjälpa de äldre till nästa nivå, det är som sagt inte åldersbestämt. Vi vuxna hjälper barnen många gånger till nästa nivå med hjälp av frågor som leder till reflektion och ny kunskap hos barnen. När vi får och tar till oss kunskap från våra medmänniskor kallas det för att appropriera kunskapen (Säljö, 2000:119). Dysthe skriver att barnet får ta del av kunskap då de samspekar, lyssnar, härmar och samverkar med andra (2003:48).

Diskurs

Diskurs är ett ord vars betydelse är att det finns olika sätt att tala, bete sig och agera i olika situationer. En diskurs kan vara skolans värld och även inom skolan agerar vi på olika sätt. Vi talar på ett sätt med våra kamrater och på ett annat sätt med lärarna (Säljö kallar detta för kontext, 2000:128-135). En annan viktig diskurs är hemmet, där kan vi se att barnen betar sig

på ett helt annat sätt än i skolan. Här kan vi också dra en parallell till filmens och Disneys värld. Där finns det ofta ett annat språk än hur vi talar i den egna kulturen. Samtidigt kan barnen lätt koppla det till sig i form av att det går att ställa in att se filmerna på ens modersmål.

Könsroller

Den vanligaste och första frågan vi ställer oss när en ny människa föds, är vilket kön det är. Detta för att vi ska veta hur vi ska bemöta denna nya människa och hur vi ska förhålla oss till barnet som just anlänt till jordelivet (Svaleryd, 2002:23). Genuspedagogik har idag blivit allt mer populärt och man anses inte vara en god pedagog om man inte bemästrar att vara en jämställd pedagog och att man arbetar ”genusmedvetet”. Att man vågar utmana de stereotypa synsätten som än idag härskar kring oss. ”Skapande av en könsidentitet är en känslig och viktig process i ett barns liv som kräver en omgivning med stor kunskap och medvetenhet.”(Svaleryd, 2002:17). I dagens medievärld är det stereotypiska allt mer utpräglat. Bara att gå in i en leksaksbutik kan ge en fingervisning åt vilket håll vi formar våra barn, det finns skarpa skiljelinjer som Svaleryd tar upp, vad som anses vara flickaktigt eller pojkaktigt. Ofta består flickleksaker av köksimitationer i rosa kulörer medan pojkarna ska leka med snabba och tuffa leksaker i mer mörka färgtoner såsom blått (2002:31).

Stereotyper

Vad menar man med stereotyper av män och kvinnor? Rönnberg skriver att det är kvinnor som oftast visas upp som skönheter som ska vara ”perfekta” till sitt yttre samt ska ofta finnas till för att glädja en man eller andra runt omkring sig. Männen är hjältarna med svällande muskler och är listiga och påhittiga. Deras mål är att rädda sitt land och få den vackraste av kvinnor i slutet eller att de redan ”har” henne så att säga (1999:14). Det finns även hjältinnor men dessa har även det attraktiva utseendet precis som de andra kvinnorna. Barn eller med andra ord pojkar och flickor associeras med olika typer av färger, bland annat att pojkarna har blått och ska klättra i träd, medan flickorna är rosa och ska sitta och måla (Svaleryd, 2002:14). Många av de som är kritiska till TV-mediet menar också att dessa stereotyper är det som formar barnens könsliga identitet. Rönnberg menar att TV-tittandet snarare hjälper barnet med vad som just är ”typiskt” manligt eller ”typiskt” kvinnligt (1997:130). Det ger barnen chans att utvecklas i det kön som det faktiskt är födda till, hon skriver att barnen måste få uppleva att vara flicka eller pojke för att kunna möta det andra könet på ett mer jämställt sätt.

Nikolajeva (2004:129) skriver om genusstereotyper och har en tabell för att visa oss motsatserna mellan manligt och kvinnligt. Detta kan vi använda i vår analys för att se hur dagens stereotyper ser ut och för att kunna jämföra detta med rollerna i filmerna.

Traditionella genusstereotyper	
<u>Män/pojkar</u> starka våldsamma känslökalla, hårda aggressiva tävlande rovgiriga skyddande självständiga aktiva	<u>Kvinnor/flickor</u> vackra aggressionshämmande emotionella, milda lydiga självupppoffrande omtänksamma, omsorgsfulla sårbara beroende passiva

analyserande tänker kvantitativt rationella	syntetiserande tänker kvalitativt intuitiva
Tabell 1	

I barnfilmer finns det olika varianter av feminina rolltyper och maskulina rolltyper, som Rönnberg (1997:124-129) beskriver så här:

Skönheten

Detta är ofta en glamorös prinsessa som har ett yttre som liknar det som veckotidningarna föreskriver och man kan uppleva henne som tom inuti. Att vara vacker och göra sig vacker är hennes främsta mål, för att få en pojkvän och materiella saker lockar henne. Rönnberg nämner bland annat Ariel i Den Lilla Sjöjungfrun eller Barbie.

Bruden

Denna figur har ofta en eller fler män som hon tänker på. Hennes utseende, attraktion och handlingar är inriktade emot män och hennes uppgift är att göra mannen nöjd. Rönnberg ger exemplen Ariel eller Törnrosa

"Horan"/"Häxan"

upplevs som självupptagen, hänsynslös och kall men kan också vara förförisk och listig. Ex. olika skurkinnor

Ensamvargen

Ensamvargen är en man som klarar av tillvaron på egen hand med hjälp av sina fantastiska vapen eller sin styrka. För honom är kampen det viktigaste. Rönnberg skriver som exempel Rambo eller Hulken

Vännen/Hjälparen

Denne kan man alltid lita på, är mycket samarbetsvillig och anser att vänskapen är viktigare än "manligheten". Exempel från Rönnberg Turtels eller Power Rangers

Ska man titta på dessa beskrivningar av rollfigurer får man som läsare en bild av att kvinnor ses genom deras yttre medan männen efter deras personliga egenskaper. I viss mån är det svårt att helt sluta med stereotypa roller i filmer, då det är för oss människor relativt nödvändigt att klart och tydligt veta vem som är vem och vad dennes uppgift är. De stereotypa rollerna förmedlar även en viss form av karaktär/personlighet. Rönnbergs uppdelning av de olika feminina samt maskulina rolltyper, hjälper oss tittare på ett tydligt sätt att veta vad vi kan förvänta oss av den aktuella rollkaraktären beroende på vilken typ av feminin eller maskulin roll denne har.

Pedagogens roll

Vi ska lyfta fram och avslöja den ideologiska karaktären på barnfilmerna öppnar för ytterligare möjligheter för pedagoger att analysera och kritiskt granska dem för att ge dem en annan innebörd än vad de har idag. Barnen får då se filmerna ur ett annat perspektiv, vilket ofta leder till fler frågor och reflektion från barnens sida (Giroux i *Populärkulturen och skolan*, 2000:126). Vidare säger Giroux att en debatt är viktig att skapa kring filmerna och den ska absolut inte begränsas till hemmet utan ska genomsyra och vara ett centralt tema i skolan också. Disney är överdriven på det sättet att de inte vill att någon ska kritisera dem och

då de vill rättfärdiga allt de gör och det är en bra grund för att utmana och betrakta Disney kritiskt. De vill inte öppna upp för att de kan ha gjort fel utan kämpar som sagt med näbbar och klor för det de gjort, att det aldrig är fel. Det är en anledning till att analysera och kritiskt granska (2000:111).

Resultatredovisning och analys

2. Den lilla sjöjungfrun

Handling

Den lilla sjöjungfrun är baserad på en saga skriven av HC Andersen. Filmen handlar om en sjöjungfru vid namn Ariel som bor under vattnet tillsammans med sin familj och hennes vänner. Hennes högsta dröm är att få leva på land. Hon samlar på människosaker som hon hittat i ett antal vrak, hon gör det tillsammans med sin bästa vän fisken Blunder. En dag får hon se ett skepp och hon simmar upp för att bejaka sitt begär att få träffa människorna. Då får hon syn på prinsen Erik och det blir kärlek vid första ögonkastet. Hon bestämmer sig för att det är det livet hon är ute efter, hon vill mer än att "bara" vara en sjöjungfru. Skeppet förliser, Erik faller medvetslös i vattnet och Ariel kommer till hans undsättning, då hon inte kan tillåta honom att dö. Hon för honom till stranden där han vaknar av hennes skönsång. Hon blir skrämmd när Eriks betjänt kommer springande vilket gör att hon måste skynda sig tillbaka till vattnet. Dock kan hon inte släppa honom ur sina tankar. Hennes far, kung Triton, som förbjudit all kontakt med människor får reda på att hon varit uppe vid ytan och dessutom räddat en människa. Han blir arg och då han finner hennes samling förstör han den för att hon ska förstå att han menar allvar. Ariel blir förtvivlad och detta är något som sjöhäxan Ursula upptäcker. Ursula söker upp henne då hon kan erbjuda henne ett sätt att få träffa prinsen igen. Ursula är en sjöhäxa som blivit bannlyst från kungariket men besitter magiska krafter. Ariel förvandlas till människa och ska på tre dagar lyckas få prinsen att kyssa henne utan hennes röst, som Ursula tagit som betalning. Ursula sätter en hel del käppar i hjulet för henne och tiden rinner ut. Hon förvandlas åter till sjöjungfru och blir Ursulas fånge. Kung Triton kommer för att rädda sin dotter, men då kontraktet Ursula och Ariel skrivit är bindande kan han inget göra. Då föreslår Ursula ett byte mellan Triton och Ariel och nu blir Ursula härskare över havet. Det sker ett antal händelser efter detta och Ursula dör på grund av att prins Erik kör in i henne med ett vrak. Alla förtrollningar bryts, kung Triton blir åter havets härskare och ser att hans dotter är oerhört förälskad i prinsen. Han förvandlar då Ariel till en människa, Ariel och Erik gifter sig och lever lyckliga i alla sina dagar.

Helhetsintryck

Den lilla sjöjungfrun är en film som snabbt fångar ens intresse och det hålls vid liv genom att Disney varvar filmen med allvar, komedi, mystik och musik som får en att ryckas med i diverse känslor. Det är en klassisk saga som inte sällan är ovanlig i verkligheten vilket gör att vi lätt tar till oss filmen och kan relatera till huvudkaraktären. Musiken är ett stort tema genom hela filmen och fortfarande idag är musiken populär. Musiken är stor då Ariel sjunger ut sina känslor istället för att prata om det, vi känner ofta mer när vi lyssnar på musik, det är ett bra uttrycksmedel för känslor. Karaktärerna visar att det finns olika människor/djur i världen och att vi inte behöver vara lika för att vara vänner. Det finns inga begränsningar på hur kompisrelationer skapas och vilka som där ingår, utan allt är möjligt. Våra huvudresultat är framförallt under relationer att det finns mängder av vänskapsrelationer exempelvis Sjöjungfrun Ariel och Fisken Blunder och de är dessutom ett omaka par. Under kommunikation och språk är det ett tydligt kroppsspråk som ligger i fokus vilket gör att barnen lättare kan ta till sig karaktärerna. Rösterna är anpassade efter karaktärerna där ett tydligt exempel är sjöjungfrun Ariels röst då vi kan koppla den till en yngre kvinna. *Den lilla sjöjungfrun* är stereotypisk med tanke på att männen skildras som starka och självständiga medan kvinnorna skildras som vackra och självuppoffrande.

Relationer

I filmen finns det mängder av relationer, en del som är viktiga men också en hel del som inte är väsentliga för innehållet i filmen. Vi har därför valt att reducera och inte ta upp alla. De relationer vi valt att ta upp kallar vi för huvudrelationer och birelationer.

Familjemönster

Familjemönstren i filmen är inte typiska för Disney som Muhr anser då de skildrar en ensamstående far med många döttrar varav en av dem försöker bryta sig ur och skapa sin egen historia (Filmhäftet, nr. 1-2, 1996). Ariel vill inte leva det liv som är utstakat för henne bland havsfolket utan vill mer gå utanför gränserna för vad som är tillåtet. Det vi inte säkert får reda på utav Ariel är vilka hon definierar som sin familj, är Blunder med i den eller är det den traditionella familjen som hon menar är hennes familj, såsom pappa och systrar i detta exempel. Det vi kan tolka är att Blunder och Sebastian tillhör familjen samt som en utökad familj även de andra djuren i kungariket. Det vi inte får reda på i filmen är hur prinsens familj ser ut utan det vi ser av hans familj består den av honom själv, hans hund och hans betjänt.

Sjöjungfrun Ariel och hennes far, Triton

Denna relation är en påtvingad som vi kallar det, Ariel och hennes far har inte själva valt att de ska umgås utan den är till viss del påtvingad genom födseln. Med tanke på att den är påtvingad är de ändå nära varandra och Ariel älskar ändå sin far. Som vi skrivit innan är familjen en påtvingad relation och inom den kan man då välja vilka man vill ha en djupare relation med eller inte. När det verkligen gäller och Ariel är i fara ställer han upp för henne och lägger allt annat bakom sig. Han ställer upp för henne vid ett flertal tillfällen utan att ställa krav på henne. Det kan vara detta som vissa kritiker är emot då det ofta i världen inte är så att alla fäder ställer upp när det verkligen gäller, det kan vara detta som de menar är att utmåla den amerikanska drömmen men som inte är hela verkligheten (Rönnerberg, 1999:12-15).

Vänskapsrelationer

Sjöjungfrun Ariel och fisken Blunder

Den viktigaste relationen som finns i filmen är mellan sjöjungfrun Ariel och fisken Blunder, de är bästa vänner och vi får inte veta hur länge de varit det, men som filmen skildrar det har de varit vänner sedan barnsben. Ariel och Blunder kompletterar varandra i relationen då vi får se att Blunder är en väldigt blyg och rädd fisk men får stöd av Ariel som skildras som en stark och självsäker flicka. Det brukar vara en bra kombination när vänner kompletterar varandra med olika förmågor som de besitter. En relation som denna är av största vikt för att vi ska må bra, vi behöver någon att prata ut med och kunna säga vad som helst till. En person, eller som här en fisk, kan göra livet mycket bättre genom att veta att den andre inte berättar saker som sägs i förtroende till någon utomstående. Maltén tar upp att det är livsviktigt för oss att ha någon att kommunicera med, då på de tre planen intellektuellt, emotionellt och socialt (1998:12). Blunder är Ariels följeslagare i vått och torrt, oavsett vad hennes upptåg är. Detta är en så kallad självvald relation där det handlar just om att de inblandade själva har valt att inleda och fortsätta relationen tillsammans.

Det enda tillfället där relationen sviker till viss del är när hennes far blir arg och gör sönder hennes människosaker och att hon sedan vill vara ensam istället för att Blunder då kunde ha stannat och pratat/visat sitt stöd för henne. Vi har behov av att få prata av oss ur en emotionell synvinkel (Maltén, 1998:12) och här hade Ariel behövt en vän att prata med. Dock lämnar

Blunder inte henne helt utan när hon simmar med muränorna till Ursulas håla, följer Blunder efter i bakgrunden tillsammans med Sebastian. De försöker stoppa henne men hon har bestämt sig för att fortsätta till Ursula ändå. Detta visar att Blunder har mod att försöka hjälpa sin vän när det verkligen gäller och att han då kan sätta sin egen rädsla åt sidan. Blunder är vad Rönnberg kallar för *vänner/hjälparen* av sin beskrivning av manliga karaktärer (1997:124-129).

Sjöjungfrun Ariel och krabban Sebastian

Detta förhållande är vad vi kallar en påtvingad relation men är senare även självvald. Sebastian är till en början en assistent till kung Triton men som sedan övergår till att bli Ariels skyddsling och han ska dessutom rapportera allt till kungen. Relationen utvecklas från att bara vara en påtvingad till att en närmare vänskap skapas. Sebastian blir även han en följeslagare, tillsammans med Blunder, till Ariel och hjälper henne med diverse olika problem. Även han kan kopplas till *vänner/hjälparen* (Rönnberg, 1997:124-129).

Övriga relationer

Sjöjungfrun Ariel och Sjöhäxan Ursula

Deras relation går ut på att Ariel vänder sig till Ursula efter hennes inbjudan för att få träffa sin prins. Ursula är den ende som kan hjälpa henne att få benen som krävs. Ariel väljer att inleda relationen själv, men med hjälp av vissa påtryckningar av muränorna som är Ursulas "assistenter". Dock blir relationen till viss del påtvingad då Ursula sätter som krav på Ariel att hon ska ge upp sin röst för att få träffa prinsen. Om hon dessutom inte kysser prinsen inom tre dagar förvandlas hon tillbaka till sjöjungfru och sitter då i Ursulas våld. Sjöhäxan Ursula har en tidigare relation till kung Triton men hur den har uppstått får vi aldrig riktigt veta, bara att hon har bött på slottet och blivit bannlyst därifrån av någon anledning. Hon själv nämner det som att hon lever i exil från slottet och vill inget hellre än att komma tillbaka och ta över kungariket. Hon vill se "Tritons undergång", som hon själv uttrycker det. Hennes personlighet stämmer överens med det som Rönnberg kallar "*Horan*"/"*Häxan*" där personen är självupptagen, hänsynslös och listig (1997:124-129), samt att Disneys skurkar är ofta av högre rang och anses som snobbiga och självgodare (1989:89).

Ursula fortsätter relationen med att sätta käppar i hjulet för Ariel och prinsen Erik när de ska kyssas, allt för att det hela inte ska gå vägen. Dessutom har, som sagt tidigare, Ursula tagit Ariels röst och hon använder sig av den nu för att förvandla sig till en kvinna med Ariels röst som prinsen tror räddade honom från att drunkna. Ariel försöker göra allt för att stoppa relationen mellan henne och Ursula, men hon har skrivit på ett kontrakt som är bindande och som därför inte kan brytas. Själva utgången och det som avgör att relationen avslutas är att prinsen Erik styr ett skepp rakt in i Ursula så att hon exploderar och försvinner. Därmed bryts kontraktet och alla förvandlingar.

Omaka par

I *Den lilla sjöjungfrun* får vi många tydliga exempel på hur omaka par dras till varandra och bildar kompisrelationer. Det är tydligt med Ariel vars bästa vän är en fisk. Som vi skrivit ovan har Ariel inga direkta relationer med andra sjöjungfrur utan det är framförallt Blunder, Måart och Sebastian som framstår som hennes kompisar. Detta visar att vår tidigare hypotes, om att det ofta är omaka par som dras till varandra, stämmer. Rönnberg tar upp detta med att karaktärer i barnskildringar ofta består av ett ensamt barn med en eller två vänner, då någon äldre (i detta fall Sebastian) än barnet står närmast (2006:175). Disney vill skildra att

man inte behöver vara likadana för att vara vänner, utan det beror mer på att kemin ska stämma med varandra.

Kommunikation och språk

Språket i *Den lilla sjöjungfrun* har stor betydelse för hur filmen skildras, mycket av det handlar just om att sången är ett stort inslag för att göra filmen mer lik Disney. Disney är känt för deras sång och musik i filmerna. Som Rönnberg tar upp finns det minst en låt som barn lär sig direkt och därför är det lätt att sälja skivorna som kopplas till filmen (1999:10). I den här filmen upplevs språket vara en gammalmodig svenska, då det förekommer vid flera tillfällen ord som idag inte är så vanligt förekommande. Detta beror mycket på att filmen utspelar sig förr i tiden och att vi som tittare ska få en känsla av att det inte är nutid. Det är en del ord som vi anser att det kan vara svårt för yngre barn att helt förstå innebörden av. Men det förstör inte själva upplevelsen av filmen men vi anser att det kan vara bra att som vuxen vara medveten om det, så vi kan hjälpa barnen att ta sig till dessa ord, och faktiskt få med dem i deras ordförråd. Detta kan vi koppla till vårt uppdrag som lärare från läroplanen, Lpfö98, ska vi utgå från olika uttrycksformer och det lustfyllda lärandet för att barnen ska utvecklas (Utbildningsdepartementet, 2006:6). Något som även Rönnberg anser är viktigt, att vi vuxna sätter oss in i det barnen faktiskt tittar på (1997:248-260). Kroppsspråket har en framträdande roll vilket gör att barnen lätt kan ta till sig det som händer även om de inte alltid förstår vad som sägs. Maltén menar att det mesta vi säger bekräftas av kroppsspråket och att det även säger mer än det verbala (1998:31).

Sjöjungfrun Ariel

Ariel har en ganska ljus röst och vi hör tydligt att det är en ung tjej som pratar. Dock är rösten till viss del sensuell och tonårslik, vilket gör att hon framstår till viss del som oskyldig och lite som en naiv flicka ibland. Maltén tar upp vikten av röstens läge och ton vad det sänder för signaler till oss som mottagare (1998:14). Ariels röst är lite svår att tolka emellanåt då den antingen kan upplevas som väldigt naiv eller barnslig men ibland låter hon nästan för vuxen och mogen för sin ålder. Det hade varit intressant att se hur hon skulle ha talat med prinsen och hans tjänstefolk om hon hade haft rösten kvar, hade hon talat annorlunda med prinsen än med sin far? Detta får vi tyvärr aldrig reda på men det är en parallell som kan vara bra att dra för att vidga tänkandet. Ariels kroppsspråk kan kopplas till att hon är en stark och viljestark ung tjej som vet vad hon vill. Då hon är en sjöjungfru och de oftast upplevs som väldigt smidiga gör även hon det, hon vet var hon har sin kropp och vad den uttrycker. Det vi kan se i filmen är att hon har desto svårare att veta hur hon ska bete sig tillsammans med prinsen och det märks att hon inte är van vid den kultur prinsen representerar. Hon har en stark förförståelse för hur människorna på land lever och hon tror att hon gör som de gör, medan de ser att hon har vissa problem med att veta hur olika föremål används. Hon använder exempelvis en gaffel som kam. Detta är en fråga vi kan ta upp med barnen när vi sitter och ser på filmen tillsammans, använder vi gafflar som kam? Varför tror ni hon gör så? Dessa frågor är viktiga att ta upp för diskussion med barnen för att de ska bli mer medvetna om att vi kan använda ett föremål på flera sätt. Samt att visa att vi är intresserade av vad de tittar på. Visa vårt intresse för vad barnen ser på är viktigt, anser Rönnberg (1997:248-260).

Sjöhäxan Ursula

Sjöhäxan Ursula har en hård och kall röst som vi lätt kan associera till en ond människa. Miljön runt omkring henne gör också att rösten förstärks och gör den ännu mer "läskig". Då sången även här är ett faktum kan vi som lyssnar direkt känna att det är den onda som sjunger och vi relaterar till att det kommer hända något skrämmande. Vi kan koppla till oss själva, vad

vore en film utan filmmusiken? Framförallt om det är en film med vissa inslag av obehagliga situationer, musiken förstärker hela intrycket och vi känner musikens puls ända in i våra hjärtan. Ursula är en karaktär som framstår som ond och har blivit utstött av havsfolket. Ett för idag kontroversiellt ord som framgår i filmen är det Ursula säger om Ariel precis innan de ska kyssas ute i båten, då kallar Ursula henne för den lilla "slynan" då hon anser att det var alldeles för nära att de kysstes. Detta ord är ett skällsord eller ett ord som används som svordom samt till och med för att kränka någon annan. Vi anser att om det ordet hade varit framträdande i dagens filmer hade de fått oerhört mycket kritik, men även på 80-talet var detta ett ord som inte var helt acceptabelt, vi undrar då om det inte var någon som la märke till detta ord, eller ansågs det inte tillräckligt uppseendeväckande för att kritiseras? Eller har Disney helt enkelt lyckas få bort fokuseringen kring det? Då de som bland andra Giroux nämner att Disney kämpar med näbbar och klor för att behålla sin "mystiska status" (i *Populärkulturen och skolan*, 2000:108). Trots att Ursula skildras som en ganska kraftig kvinna är hon ändå smidig då hon är en bläckfisk. Hon framstår som ganska brysk i både sitt tal och kroppsspråk. Bryskheten och hennes onda sida ökar i takt med att vi får se hur hon bor, miljön är mörk och med lite fantasi kan vi se att hon bor i ett gammalt fiskskelett. Genom både sång och dans får vi se hur hon försöker och lyckas övertala eller överlista Ariel till att göra det hon kanske egentligen inte vill.

Fisken Blunder

Denna lilla fisk är glad men samtidigt oerhört rädd och osäker på det mesta i livet, han följer Ariel i alla hennes upptåg. Han är som tidigare nämnt lik *vännen/hjälparen* (Rönneberg, 1997:124-129). Blunder framstår med färgglada färger och ett kroppsspråk som kan härledas till oss människor, han betar sig väldigt människolikt, fast han är en fisk. Vi får se att Blunder följer Ariel och att han vill hennes bästa även om han inte alltid är så smart, han avslöjar bland annat till kung Triton att de varit uppe vid ytan och pratat med Måsårt och detta är strängt förbjudet. Blunder framstår också som att han är yngre och har likt Ariel en lite ljusare röst.

Språkdiskurser

Det finns olika diskurser i filmen, vilket menar att karaktärerna har olika sätt att bete sig på (Säljö, 2000), bland annat talar Ariel med sin pappa på ett visst sätt medan hon pratar med Blunder på ett annat. Med sin far talar Ariel precis som en tonåring som inte riktigt är överens med sin far, oavsett vad det gäller. Hon bryter även emot de regler han har satt upp vad det gäller kontakt med människor. Ariel och Blunder talar med varandra på ett annat sätt, de har ett eget språk som bara de två förstår, de vet var de har varandra och behöver inte alltid säga allt rakt ut utan en hel del är underförstått. Ariel och Blunder berättar allt för varandra och det är också ett tecken på att det är en egen diskurs då hon till exempel inte berättar allt för sin far.

Könsroller

Filmen *Den lilla sjöjungfrun* är gjord på en del stereotypiska roller, det vi ska ha i minnet är att den är från 1989 och skriven av HC Andersen långt innan dess. Detta är ingen ursäkt men kan vara en förklaring till varför filmen har så många stereotyper som den ändå har. Detta är även något Disney brukar få kritik för, att de just har könsrollstereotypiska roller i sina filmer (Rönneberg, 1999:12-15). Vi kan se att filmen är baserad på en saga som skrevs redan på 1800-talet och Disney vill skildra hur det var på den tiden. Det framgår inte direkt vilket årtionde det handlar om men det är snarare början av 1900-tal om vi enbart ser på klädseln och hur rollerna i slottet ser ut.

Kvinnorna

Kvinnorna upplevs övergripande stereotypiska då de likt kritiken gentemot Disney är att de utmålas som söta, tålmodiga och ska räddas av modiga män (Rönnerberg, 1999:12-15). Dock kan vi se en intressant del och det är att både Ariel och Ursula är starka och rebelliska men att de ändå har vissa drag som är typiskt kvinnliga. Likt Nikolajevas tabell kan vi se att de flesta kvinnorna är vackra, självupppoffrande, omtänksamma och sårbara. Dock kan vi se att Ursula snarare kan kopplas till männens stereotypiska drag exempelvis är hon känslökall, stark, självständig och våldsam (2004:129).

Sjöjungfrun Ariel

Ariel är en ung tjej på 16 år som vill få ut mer av livet än det som hennes far har lagt fram för henne, hon är en typisk tonårstjej som söker sin identitet och sitt livs kärlek. Muhr menar att Ariel, trots att hon är rebellisk, går direkt från sin far till maken utan att bli en självständig individ (Filmhäftet nr. 1-2 1996). Huvudkaraktären Ariel avspeglas som en mycket feminin flicka med väldigt kvinnliga former för sin ringa ålder. Hon har en mycket smal midja och hennes bröst är framträdande, dock döljs de av snäckskal. Hon har ett långt svallande hår. Om man tittar på Rönnerbergs uppdelning av feminina roller så passar Ariel in både på *skönheten* men även *bruden* då henne skönhet är det hon har samt att hennes största önskan är att bli prins Eriks brud (1997:124-129).

Sjöhäxan Ursula

Sjöhäxan Ursula har en betydligt knubbigare form än Ariel men upplevs inte mindre feminin för det, då hon i filmen sminkar sig, målar sina läppar i en mycket röd nyans, hennes långa naglar i samma röda ton. Hennes personlighet kan beskrivas så som Rönnerberg beskriver den feminina rollen som "*häxan/horan*", det vill säga att hon upplevs som kall, hänsynslös men listig (1997:124-129). Ursula framstår som en ond före detta ledare för havsfolket, hon är som en av de onda kvinnorna som Disney ofta använder i sina filmer exempelvis Cruella De Vil. Något som Rönnerberg menar är att kvinnor är mer betydelsefulla för barn, där av får de även inneha skräckrollen i Disneys filmer (1989:85).

Männen

Det är svårt att ge en generell övergripande syn på männen och därför har vi valt att ta upp dem var för sig istället för att ge en syn, som inte stämmer med alla.

Fisken Blunder

Blunder skildras som tidigare sagt som en osäker och rädd liten fisk, men samtidigt som en oerhört bra vän till Ariel. Han finns där för henne i vått och torrt och vill inget hellre än att vara med henne, han är *vännen/hjälparen* någon som anser att vänskapen är viktigare än sin egna "manlighet" (Rönnerberg, 1997:124-129). Vi kan inte vara helt säkra på att Blunder verkligen är en kille men vi gör den tolkning, med tanke på hans namn och de färger han har. Framförallt har han inga förföriska ögonfransar att blinka med.

Prinsen Erik

Prinsen Erik är en snygg, välformad och självsäker man som söker efter sitt livs kärlek. Han är skildrad som en drömprins och att denna är ute efter att hitta sin drömkvinna. Det heterosexuella äktenskapet är i fokus för både Erik och Ariel (Zipes, 1997:93). I slottet där Erik bor lever han framförallt med sina betjänter som han umgås med. Hur hans familj ser ut framgår inte utav filmen, utan den får vi se i vår fantasi istället. Vi får se att Erik inte gör några sysslor själv på slottet men samtidigt är det en manlig kock som lagar maten. Vidare får

vi se att det är en lite rund kvinnlig betjänt som håller ställningarna runt omkring Erik och håller koll på kocken. Han passar dock inte in på någon av Rönnsbergs beskrivningar över maskulina roller som vi valt att ta upp (1997:124-129). Erik avviker då han inte har fantastiska vapen eller är ute efter en kamp, han är dessutom inte direkt intresserad av en vänskap ute siktar snarare på äktenskapet. Erik är stereotypisk med tanke på Nikolajevas tabell då vi kan se att han är stark, självständig och aktiv (2004:129).

Kung Triton

Kungen framstår som en stark karl som är säker på sin sak, men som ändå visar sina känslor både då han blir arg och när han blir orolig för vad Ariel har för sig. Vi får se en far som till en början är säker på sin roll men medan filmen fortgår får vi se att han börjar tvivla på sin roll som far och ser den så småningom ur ett annat perspektiv. Han måste se till Ariels bästa och han kanske bör ändra sitt sätt och sina tankar för att hjälpa henne. Rönnsberg menar att Disney är experter på att ta upp problem som många barn får vara med om och dessutom visa på ett sätt att lösa eller att de får se att det går att få det bättre än innan (1999:10). Rönnsberg menar att barn får hjälp med att hantera viktiga frågor kring rädsla (1997:25). När barnen testar de olika rollerna från filmerna i leken får de även testa olika "fantasi-jag" vilket hjälper dem att se saker från olika perspektiv och därmed få hjälp att lösa problem (Rönnsberg, 1997:73).

Krabban Sebastian

Är en skönsjungande krabba som tror sig veta hur man uppfostrar barn och tonåringar, men att han senare märker att hans metoder inte fungerar som han tror utan han tvingas ändra på sitt sätt. Han framstår som en empatikännande och säker krabba som hjälper Ariel i diverse situationer. Sebastian skildras som en med intelligens och hjälpsamhet i alla situationer, vill alltid vara alla till lags, även om det ibland är svårt att få till detta faktum. Han är likt Blunder *vännen/hjälparen* i denna berättelse (Rönnsberg, 1997:124-129). Men även att han är som Rönnsberg beskriver den som står det ensamma barnet närmast och är dessutom äldre än barnet (2006:175).

3. Skönheten och odjuret

Handling

Denna saga börjar med att en tiggargumma ber om att få komma in i slottet, men då prinsen vägrar på grund av hennes utseende förvandlar hon honom till ett Odjur tillsammans med tjänstefolket. Hans enda uppgift innan han fyller 21 år är att få någon annan att älska honom och han ska lära sig älska en annan människa. I en närliggande by bor Belle med sin uppfinningsrika far. Belles far går vilse på vägen till marknaden vilket gör att han måste söka skydd i slottet där han blir till en fånge av Odjuret. Då Belle väljer att byta plats med sin far blir hon istället fånge på slottet. Hennes kamp mot att inte få se sin far igen och dessutom stå ut med Odjuret är till en början en plåga för henne. Efter hand börjar hon lära känna alla som bor på slottet och en vänskapsrelation uppstår. Odjuret lär sig att tygla sitt humör och älska en annan människa, Belle blir erbjuden att se sin far i den förtrollade spegeln och ser att han ligger i skogen sjuk och behöver hennes hjälp. Odjuret väljer att släppa Belle för att hjälpa sin far undan kylan i skogen. Väl hemma kommer byns fåfänga man Gaston som är ute efter att få gifta sig med Belle och påstår att hennes far är tokig och ska kasta honom i hospitalet. Belle visar då, med spegelns hjälp, det goda Odjuret, men Gaston lyckas övertala folket att "besten" är farlig och att de måste döda honom för att han inte ska döda dem. Då stormar byn slottet och Gaston är den enda som tar sig upp till Odjurets rum, väl där skadar han honom och en kamp uppstår. Efter att ha stridit emot varandra faller Gaston ner från slottets tak och dör. Under tiden har Belle hunnit till slottet för att stoppa Gaston från att ge sig på Odjuret. Väl framme ligger Odjuret döende och hon inser att hon älskar honom, därmed bryts förtrollningen och alla förvandlas tillbaka till människor. Efter detta lever de lyckliga i alla sina dagar.

Helhetsintryck

Det är en typisk Disneysaga med mycket drama, musik, romantik, komedi och lyckligt slut. Filmen är välgjord och mycket påkostad både i form av teknik och med många kända skådespelare till karaktärernas röster. Det är en klassisk kärlekssaga där vi tidigt förstår ungefär vad som kommer att ske. Vi kan se en tydlig röd tråd genom filmen då vi får följa Belles liv från början till slut. Under relationsdelen kan vi se att det är det omaka paret som är i fokus och där det går från en påtvingad vänskap till en självvald kärleksrelation, alltså Belle och Odjuret. Kroppsspråket är även här påtagligt och vi kan se på tjänstefolket att de fortfarande har kvar sina tydligt mänskliga drag även då de är förtrollade. Belle har förmågan att kommunicera och se positiva sidor hos andra. Könrollerna som skildras är stereotypiska men vi kan se undantag där till exempel Belle går från normen av vad som anses kvinnligt. Hon skildras som beläst och någon som vill gå från normen som finns i byn.

Relationer

Det finns en mängd relationer även i denna film likt *Den lilla sjöjungfrun*. Filmen kan kopplas till en fransk by i början av 1900-talet och de problem som fanns på den tiden. Samtidigt kan vi lätt koppla relationerna till dagens samhälle med våra problem som sker dagligen i vardagen. Vi kan se att det viktiga är att se hur personen är inuti oss istället för att gå på det yttre och detta är ett problem som gäller även i dagens samhälle. Giroux skriver att Disneys filmer har förmågan att skildra både förtrollning och oskuldfullhet när de presenterar historien för barnen, vilket hjälper barnen att förstå vilka karaktärerna är och hur ett samhälle är konstruerat. Det tar inte särskilt lång tid för barnen att lista ut hur samhället ser ut i denna berättelse och därmed har Disney lyckats med det som de vill (i *Populärkulturen och skolan*, 2000:106). Denna film har ett klart slut utan öppna frågor. Rönnberg skriver att barn inte

gillar öppna svar utan vill veta hur det går för att de ska slippa fantisera ihop slutet själva (2006:179).

Familjemönster

Belles familj består av hennes far Maurice och hästen Philippe till en början men hon vill utöka den eller lämna då vi får se att hon vill ut i världen och upptäcka nya områden. Hennes familj utökas senare i filmen när hon väljer att leva sitt liv tillsammans med Odjuret på slottet och därmed även alla Odjurets betjänter och vänner. I och med detta kan vi se att Belle har vidgat sina vyer och valt att leva ett annat liv än det hon skulle gjort i den lilla byn, vilket är precis det hon var ute efter. Vi kan även se tydligt i byn att det är kärnfamiljen som skildras och som är normen. Muhr styrker detta genom att påstå att Disneys filmer utgår från den enda riktiga ”sociala norm” (Filmhäftet nr. 1-2, 1996).

Belle och folket i byn

Belles relation till byn är endast att hon råkar bo där och att hon då i sin tur måste handla sin mat samt hennes älskade böcker där. De andra i byn anser henne vara en udda typ som inte vill gå samma väg som dem (att bilda en kärnfamilj) och det har de rätt i med tanke på att hon gärna vill upptäcka världen och inte leva småstadsliv. Hon är en underskön kvinna som folket anser vara speciell och sällsynt då hon läser ett antal böcker hela tiden. Det som folket reagerar framförallt på är att hon inte är ute efter att träffa en man (Gaston är den som alla kvinnorna vill ha) utan vill hellre leva sitt eget liv och upptäcka världen innan en man kommer in i hennes liv. Whitley menar att det inte är sällan det är en kvinna som byter värderingar och bryter mot hennes uppväxtmiljö, vilket gör att hon vill se något annat (2008:45). Det kan vi även se i denna film då folket i byn är till viss del rädda för hennes upptåg men att de ändå visar en viss fascination över hennes mod att gå emot de oskrivna reglerna. Belles förhållande till byn är till viss del påtvingad även om de inte direkt har en relation utan enda samspelet de har är när Belle är i byn för att införskaffa det nödvändiga för hushållet. Det märks tydligt att Belle vill mycket mer och hon vill bli accepterad för den hon är. Rönnberg styrker detta genom att skriva att tematiken i Disneys filmer ofta behandlar ”att bli accepterad för den man är” och att gå från flicka till kvinna, de vill bli någon och det ska bli accepterat av andra (1999:11). Med Rönnbergs olika rolltyper som hon presenterar har vi svårt att placera Belle inom de kvinnliga rollerna, men vi kan se en tydlig koppling till *vännen/hjälparen* där det står för att hon alltid går att lita på och väljer att lägga sina egna känslor åt sidan (1997:124-129).

Kärleksrelationer

Belles och Odjurets

relation är till en början påtvingad men senare även självvald, detta visar sig i form av att Belle blir fånge hos Odjuret först men relationen utvecklas och en kärleksrelation skapas. Det är Belles far som gör att deras vägar korsas och det beror på att han gått vilse i skogen och blir fånge hos Odjuret. Belle offerar sig och byter plats med sin far för att rädda livet på honom. Det visar sig sedan att Odjuret väljer att Belle ska få ett eget rum och därmed blir mer av en gäst än en fånge. Odjuret har inte den sociala förmågan att prata med andra människor och har ett riktigt dåligt humör samt tålmodet har han inte mycket till övers. Det är tur att Odjuret har tjänstefolket som hjälper honom igenom de problem han får när han försöker tala vänligt med Belle. Det är i interaktionen med andra som en utveckling kan ske, Säljö menar att vi föds in ett redan fungerande samhälle där vi sedan ska lära oss det som är värdefullt för ens kultur (2000:37).

Vi får följa tjänstefolkets kamp mot att Odjuret ska bli förälskad i Belle men att hon samtidigt blir förälskad i Odjuret. Det är tjänstefolket som får Belle att känna sig mer som en gäst än som en fånge, hon får mat även om Odjuret förbjudit dem och de ger henne även en rundvandring i slottet. Relationen mellan tjänstefolket och även till Belle är en klar vänskapsrelation, den är till viss del självvald men ändå påtvingad då Belle inte får välja själv att vara i slottet eller inte. Tjänstefolket är noga med att hjälpa Odjuret med hur man betar sig emot en kvinna då hans humör inte är det bästa och han behöver all hjälp han kan få från de som står honom närmast. Whitley skriver att Odjuret går från att vara en vilde till att ändra klädstil, språk och även sitt sätt att röra sig, han blir mer lik en människa än ett Odjur (2008:47). ”Att lära sig kommunicera är att bli sociokulturell” skriver Dysthe (2003:48) och det kan vi koppla till när Odjuret lär sig att tala på ett nytt sätt som passar deras kultur. Det är bra att ha nära vänner som säger till en när man gör saker som man egentligen inte bör göra, vi har alla olika erfarenheter och kan därför hjälpa varandra med olika saker. Säljö talar om den närmaste utvecklingszonen och där menar han att alla kan hjälpa någon annan med att utveckla deras kunskap och därmed gå vidare till nästa zon i utvecklingen (2000:120).

I de allra sista scenerna får vi se att förtrollningen bryts för alla på slottet och Odjuret förvandlas tillbaka till den prins han tidigare var. Belle blir till en början fundersam på vem han är och därför tar det ett tag innan hon förstår att det är Odjuret. Hon ser honom djupt in i ögonen vilket gör att hon ser Odjurets själ och det är då hon förstår att det är han. Det sägs att ögonen är själens spegel (Maltén, 1998:34) och det visar Disney på ett bra sätt här genom att man kan se någon i ögonen och därmed se vem det är, även om det yttre förändrats. Rönnberg skriver att Disney vilar på ett tema som är att kvinnan ska bli ”självständig och oberoende och närma sig det motsatta könet.”(1999:11). Detta tema finns i många filmer och i denna film är det extra tydligt då hon först och främst vill bli en självständig kvinna som vill upptäcka världen men även finna kärleken. Som tidigare skrivet är målet med Disneys filmer äktenskapet mellan en kvinna och en man (Muhr, Filmhäftet nr. 1-2, 1996). Dock finns kritiken mot Disney att de skildrar en amerikansk drömvärld som inte finns i verkligheten, livet ter sig inte så lätt som det skildras i filmerna (Rönnberg, 1999:13).

Vänskapsrelationer

Belle och Gaston

Gaston är den manliga karaktären som är mest eftertraktad av kvinnorna i hela byn, men han har bara sitt sikte inställt på att få Belle att gifta sig med honom. Belle är dock inte alls intresserad av en för henne rå och självbelåten man som Gaston. Hon säger att han är stilig men att han bara är ute efter en sak, vilket hon absolut inte är intresserad av, hon menar att en flicka måste vara naiv och inte se hans riktiga personlighet om hon gifter sig med honom. Zipes menar att det heterosexuella äktenskapet är målet med många av Disneys filmer (1997:93), vi får se här att hon till en början väljer bort äktenskapet men senare kan vi se att hon lever sitt liv med Odjuret istället.

Gaston och hans betjänt Lefou

Lefou är Gastons betjänt eller som han själv benämner sig själv som hans ”passopp”. Lefou gör allt för Gaston, han blir som en narr för Gaston och han utnyttjas till max av Gaston för att göra saker han själv inte vill göra vilket inte är särskilt mycket. Gaston är en mycket självupptagen person som enbart ser till sina egna behov och önskemål. Önskemålen ska Lefou i sin tur försöka få till så de slår in för Gaston. Gaston sätter orimliga krav på Lefou och det känns ibland som att han behandlas nära inpå som en slav. Gaston är vad Rönnberg

skriver en person som är av lite högre rang i samhället och därmed följer folket honom i alla hans upptåg (1989:89).

Omaka par

I denna film finns det ett antal omaka par som är vänner, där en del utvecklas till kärlekspar. Om vi ser på det tydligaste paret är det Belle och Odjuret som till en början är omaka par och det kan te sig underligt att hon dras till just honom. Belle är dock en intelligent kvinna som vet vad hon vill få ut av livet och det är för henne otänkbart att hennes liv skulle vara tillsammans med Gaston. Hon ser förbi det yttre på Odjuret och ser honom för den han är, visst är han otrevlig och egoistisk till en början men Belle får honom att se det positiva i saker och ting igen.

Vidare finns det ännu ett omaka par som vi inte direkt tänkte på men efter en viss fundering känns även Gaston och Lefou som omaka par. De är varandras motsatser, den ene är lång, stark och snygg medan den andre är kort, svag och inte särskilt attraktiv. Vi kan även se att Gaston inte gör något själv överhuvudtaget utan det är Lefou som sköter allt. Gaston är en oerhört fåfång karl som helst skulle vilja bo framför spegeln.

Kommunikation och språk

Språket i denna film är ett fint och mycket artigt språk som är influerat av franskan, då originalberättelsen är från Frankrike. Det förekommer även franska eller fransk klingande ord samt att alla har franska namn. Det artiga språket avspeglar tiden då filmen utspelar sig vilket vill säga tidigt 1900-tal. I denna film har musiken likt i *Den lilla sjöjungfrun* en egen förtydligande roll, för att skapa spänning och mystik. Disneys filmer speglas av "optimism, gott humör och lyckliga slut" (Rönnerberg, 1999:11), detta kan vi tydligt se även i denna film när Belle är optimistisk genom hela filmen och att slutet är lyckligt.

Belle

Belles röst är behaglig och mjuk men kan på samma gång låta bestämd, vilket gör den passande till henne (det är Sofia Källgren som gör den svenska rösten). Då hon är en ung kvinna som vet vad hon vill och vågar drömma om något annat än det som de övriga i byn anser att hon borde göra, ex. som att gifta sig. Hon talar på ett fint och "väluppfostrat" sätt, då hon alltid talar vänligt även om hon anser att personen hon talar med inte är värd uppmärksamheten. Som t.ex. till Gaston när han friar till henne. Istället för att bara kasta ut honom och be honom att "flyga och fara", säger hon istället med lätt ironisk ton "jag förtjänar dig inte". Även gentemot Odjuret har hon en mjuk stämma, vilket gör henne till en person vi känner empati för. Hennes goda personlighet förstärks av hennes sätt att tala och röra sig på. Vi kan se att hon är mer utav den problemlösande personligheten då vi får se att hon löser alla problem som kommer i hennes väg (Maltén, 1998:22), samtidigt som hon håller modet uppe. Karaktären Belle stämmer inte överens med de kvinnliga rollerna som Rönnerberg tar upp utan det är mer *vänner/hjälparen* som är i fokus då hon vill se positiva delar hos andra samtidigt som hon ställer upp för alla i filmen på ett enastående sätt (1997:124-129). Vilket visar på att Belle i sig inte är så entydigt kvinnlig utan kan härledas till egenskaper hos båda könen.

Belle har ett mycket dramatiskt kroppsspråk på så sätt att hon med övertydliga gester målar på sitt verbala språk. Vi använder oss ofta av överdrivna gester och ansiktsuttryck då vi inte riktigt förstår (Maltén, 1998:33), det visas då Belle inte riktigt förstår varför hon ska vara fånge hos Odjuret. Hon förstärker sina åsikter genom att överdriva sina gester och mimiken. Några ex. är när hon precis har fått sitt rum och Odjuret säger att hon ska äta middag tillsammans med honom och att detta inte är någon inbjudan, vänder sig Belle häftigt om och

kastar sig gråtande på sängen. Ett annat ex. är när hon hjälper Odjuret med att tvätta hans sår, visar hon ett tydligt kroppsspråk som förstärker hennes åsikter. Hennes dramatiska kroppsspråk byggs på med tydliga ansiktsuttryck och mimik. Framförallt har Belle en mimik som är väldigt talande och man ser att filmskaparna vill visa den effekt som kroppsspråket faktiskt har, att det ge en ökad känsla av vad personen verkligen känner. Rönnberg menar att barn uppskattar det tydliga kroppsspråket i Disney (1999:10). Vilket vi som pedagoger kan utnyttja i vår strävan att nå läroplanens mål där leken och det lustfyllda lärandet ligger i fokus samt att kommunikation kan ske på olika sätt.

Odjuret

Odjuret är som sagt en människa som blivit förvandlat till ett hemskt odjur. Han har fått en mörkare röst för att hans otäcka utseende ska förstärkas. Han talar väldigt barskt och med lite högre stämma än de övriga i filmen, framförallt när han blir arg, vilket han lätt blir. För att förtydliga att han inte är en människa vrålar han när han blir arg, istället för att skrika. Detta ger Odjuret en skrämmande effekt och man kan som yngre bli rädd för honom. Det förekommer också att han frustar ilsket gentemot de han anser inte säger sådant han vill lyssna på, ex. när Lumière föreslår att Belle kanske ska få ett eget rum, frustar Odjuret bara på honom så att hans ljus slocknar. Just hans sätt att tala gör det svårare för honom att vara social med andra, då han inte kan behärska sitt humör. En av orsakerna till varför han blev förtrollad, att han har en oförmåga till att fatta tycke för någon annan än sig själv. Odjurets kroppsspråk upplevs som väldigt explosivt med sina vilda gester. Hans kroppsspråk påminner mycket av ett djurs, då han till en början går på alla fyra men börjar gå i en mer upprätt position, när han träffar Belle. När han äter gör han det på ett som vi kan anse "grisigt" sätt men under Belles vistelse på slottet får han ett mer civiliserat sätt att äta på, de dricker ur tallrikarna. Vi kan dock se en utveckling, som Whitley skriver om, där Odjuret går från att vara en vilde till att bli mer människolik i både tal och kroppsspråk (2008:47). Samtidigt kan vi se att han har mänskliga drag då hans mimik, men även delar av kroppsspråket, upplevs "mänskligt".

Könsroller

Genom hela filmen får vi följa en mängd olika stereotypiska uttryckssätt där männen är de som arbetar som bagare, frisör, marknadsförsäljare och i bokaffär medan kvinnorna är de som sköter hushållssysslorna. För att passa in i den lilla byn bör man följa normen där kvinnorna ska sköta hushållet medan männen arbetar. Belle blir accepterad till viss del då hon anses vara den vackraste i byn, alla män är intresserade av henne. Men hon har även en sida som gör att hon anses annorlunda och det är att hon söker sig till något annat än normen. Hon går omkring med näsan i en bok och uttryckligen säger att hon inte vill leva småstadsliv utan vill ut och se världen. Whitley skriver om att kvinnan byter värderingar och därmed vill utöka och se mer än det som finns i hennes uppväxtmiljö, dock anses det annorlunda som något att vara rädd för (2008:45). Vi kan se i filmen att folket i byn är oförstående för Belle till viss del.

Kvinnorna

De kvinnliga huvudkaraktärerna skildras som starka och självständiga och som kan stå för sina åsikter. Vilket snarare påminner om mannens egenskaper enligt Nikolajevs tabell (2004:129). Dock är birollerna oerhört stereotypiska då de följer mannens vilja och enbart söker efter en man att gifta sig med. Muhr menar att Disney ofta skildrar att det är kärnfamiljen som ska skapas för att den enda sociala normen ska bibehållas (Filmhäftet nr. 1-2, 1996), vi kan se i *Skönheten och Odjuret* att det är detta som de flesta i byn strävar efter.

Belle

Belle framstår som oerhört intelligent och självsäker, hon har många egna tankar och drömmar som hon vill leva upp till, hon vill gå sin egen väg. Hon är den vackraste av kvinnorna i byn och vi kan se att hennes feminina sida är framträdande, men hennes kläder är inte speciellt utmanande utan hon har bekväma kläder på sig. Till skillnad från Rönnerbergs beskrivning av *ensamvargen* där hon skildrar det som en man (1997:124-129), menar vi att detta kan lika gärna vara en kvinna och i detta fall då Belle, som även stämmer överens med *vännen/hjälparen*. Hon är en självständig kvinna som lever väldigt ensamt och tar tag i problem och utmaningar själv. Hon vågar stå för sina åsikter och handlingar.

Tekanan Mrs Potts

Mrs Potts ter sig vara en klok kvinna i sina bästa år, hon har stort tålamod med allt och alla, men är inte rädd för att säga ifrån då hon anser att någon gör fel. Vi kan även följa henne som mamma till lilla Chip, hon är en positiv och uppmuntrande mamma som gör allt för sina barn. Hon är omtänksam, varm och kärleksfull men samtidigt är hon noga med att hennes regler ska följas. Rönnerberg menar att det finns mycket moderskärlek i filmerna vilket gör att de känns positiva (1999:11). För att förstärka hennes kvinnliga drag har Disney valt att skildra henne som en tekanna vilket gör att vi får känslan av att hon är en relativt stor kvinna och vi kan även se att hon har ögonfransar, ögonskugga och läppstift till skillnad från männen.

De tre blondinerna

Tre unga kvinnor framstår som trillingar, de är blonda, har likadant utseende. Även kläderna är desamma förutom färgen. Deras enda uppgift i filmen är att svansa efter Gaston som helt ignorerar dem. Vi får följa deras känslor över att han väljer Belle istället för dem och de anser att Belle är tokig som inte vill ha honom. De har likt Belle oerhört dramatisk mimik och ”gråter floder” när Gaston ska fria till Belle. Dessa karaktärer är typiska för *skönheten/bruden* då deras utseende är det enda de har och deras högsta önskan är att få göra en man lycklig (Rönnerberg, 1997:124-129).

Männen

De lite stiligare männen (Gaston och Odjuret som människa) framstår som mycket muskulösa och framgångsrika och med hög status i samhället. Vilket Rönnerberg tar upp då hon menar att ”skurkarna ofta är aristokrater och adliga med ett överklasspråk” (1989:89). De andra har lite rundare former, förutom Lumière som är mycket smal istället, dock har ingen det förskönade utseendet som Gaston och Odjuret. De som bor i byn framstår som hårt arbetande män som efter en hel dags arbete kopplar av på den lokala puben tillsammans med andra män och flera buteljer öl. De stereotypiska dragen som männen innehar syns då de är starka, våldsamma, känslökalla och aggressiva (Nikolajeva, 2004:129). Dock kan vi se att Odjuret har även en sida med mycket känslor och får då även en viss feminin sida.

Gaston

Gaston är byns överhuvud och jägare, han framstår som den manligaste utav männen då han har svällande muskler, ett attraktivt utseende och de flesta kvinnorna i byn drömmer om att bli hans brud. Fåfängan och ytligheten har dock en framträdande roll då han hela tiden speglar sig och vägrar göra det smutsiga jobbet, vilket han överlåter till Lefou (hans passopp). Hans enda mål genom filmen är att Belle ska gifta sig med honom, då han anser att hon spelar svårflirtad försöker han bara ännu mer. Till slut blir hans enda uppgift att övertala Belle till giftermålet och därmed går han över gränsen när han säger till hela byn att nu ska hon säga ja, han menar att det inte ska finnas en kvinna som säger nej till att gifta sig med honom. Dock

står Belle på sig och vägrar då hon kan se hans rätta jag, vilket är att han är rå och självbelåten. Gaston kan liknas till den kvinnliga rollen som Rönneberg tar upp som *bruden*, här presenterad som den som enbart tänker på män och på sitt utseende, dennes enda uppgift är att göra mannen nöjd (1997:124-129). Gaston är som *bruden* på det sättet att han är precis tvärtom, han vill inget hellre än att gifta sig och hans fåfänga gör att spegeln är hans bästa vän, det som dock skiljer är att han inte vill göra kvinnan nöjd utan mer sig själv.

4. Björnbröder

Handling

Filmen utkom år 2003 och är en utav de första manus som Disney gjort själva, under 2000-talet, utan hjälp från en tidigare författare i form av till exempel HC Andersen som skrivit *Den lilla sjöjungfrun*.

Björnbröder handlar om tre bröder som lever tillsammans med sitt folk i Amerikas vildmark direkt efter istiden. Filmens handling är att den ena brodern Kenai ska få sitt totem för att bli en man men då han blir besviken av att totemet är kärlekens björn svär han på att visa sin manlighet på annat sätt. I en kamp mot en björn förlorar de sin äldste bror Sitka, Kenai vill få ut sin sorg över detta genom att ta livet av björnen. När han väl lyckas ta livet av den, blir han själv förvandlad till en björn för att kunna bli ett med sitt totem, det är Sitkas ande som bestämt att han ska få uppleva livet som björn. Den brodern (Denahi) som tror att hans båda bröder har blivit dödade av björnen, jagar nu efter björnen som egentligen är Kenai för att hämnas. I samband med förvandlingen möter han Koda som är en björnunge som kommit bort från sin mamma, som senare visar sig vara den björn Kenai tog livet av på berget. Kenai vill till berget som vidrör jorden för att kunna bli människa igen och Koda är den som vet vägen dit. Vi får därefter följa med deras vandring mot berget och laxforsen. Under deras vandring stöter de på ett antal olika djur varav älgbröderna är de som också slår följe med dem. Väl framme vid laxforsen inser och berättar Kenai att det är Kodas mamma han tagit livet av vilket gör att deras vägar bryts för ett tag. När Kenai väl når berget dyker Denahi upp och vill ta livet av Kenai men då kommer Koda till undsättning och även deras döde brors ande uppenbarar sig och förvandlar Kenai åter till människa. Detta leder till att Denahi förstår vad som har skett och får återse sin bror. Men Kenai förstår att Koda behöver honom och väljer därför att åter förvandlas till en björn och därmed blir han ett med sitt totem.

Helhetsintryck

Filmen kan verka vara en invecklad historia men den ter sig bättre på film då vi får se alla karaktärerna mer tydligt. Själva berättelsen har ett bra budskap, att kärleken styr ens val i livet. Likt de andra filmerna har *Björnbröder* musiken som ett stort tema som förgyller berättelsen. Det är en fin berättelse som visar att vi inte behöver gå samma väg som andra och att vi kan ändra våra åsikter när vi tar ett annat perspektiv som Kenai ändå gör. Då denna film likt många av Disneys har ett klart och tydligt slut behöver inte barnen fundera kring vad som händer sedan utan de serveras slutet färdigt och klart. Barn vill inte fantisera ihop ett eget slut utan vill ha det klart, så de har möjlighet att bearbeta det de sett utan att behöva fundera kring ett eventuellt slut. Rönnberg styrker detta när hon skriver att barnen inte begriper meningen med att se en berättelse och inte få veta slutet, dock gäller detta barn under 8-9 år (2006:179). Våra huvudresultat är att relationerna är vänskapsrelationer och ingen kärleksrelation. Vi kan se att Kenais och Kodas relation utvecklas från en påtvingad vänskapsrelation till en ny familjekonstellation. Det förmänskligade kroppsspråket är i fokus för att vi ska kunna förstå karaktärerna mer ingående. De stereotypiska rollerna finns med men är inte lika framträdande som i de tidigare filmerna, vi kan se att både männen och kvinnorna skildras som starka och visa.

Relationer

Likt *Den lilla sjöjungfrun* och flera andra Disney filmer finns det mängder av relationer som vi vill analysera. De relationer som främst framstår i *Björnbröder* är framförallt brödraskapet och Kenai tillsammans med Koda, det är dessa som är huvudrelationerna men det finns även

birelationer som är intressanta att analysera, bland andra Älgbröderna och Schamankvinnan Tanana tillsammans med folket. Det är intressant att se hur de olika karaktärerna ser upp till varandra på olika sätt. Filmen handlar mycket om relationen mellan människa och djur. Vi har syskonrelation/brödraskap, älgarna som kallar sig bröder, och sen finns relationen mellan Kenai och Koda som är svår att definiera med ett ord, men den skulle kunna definieras som ett brödraskap eller en stark vänskapsrelation för att senare utvecklas till en familjekonstellation. Till skillnad från vad Muhr skriver skildras det snarare en annan familjekonstellation än en kärnfamilj (Filmhäftet, nr. 1-2, 1996).

Familjemönster

I filmen finns det en mängd olika familjer som skildras, bland annat är det Kenais människofamilj och även Kodas björnfamilj. Dessa två familjer förs samman då Kenai förvandlas till björn och behöver då en ny familj för att inte dödas av människorna.

Kenais familj består till en början av hans tre bröder som ingår i en större familj, folket i byn. Övergången till att Kenai får en ny familj sker i samband med förvandlingen till en björn. Det tar ett tag för Kenai att förstå att han har svårt att bli accepterad i sin nuvarande familj som han ser ut nu, men det är inte konstigt då han är en björn och inte en människa. Det är ingen annan än Tanana som vet att det är Kenai som är björnen utan han måste försöka undvika sin bror så länge det går till han har ett sätt som får hans bror att förstå att det är han inuti björnen. Han får möjligheten först då han kommer till berget som ljuset nuddar där hans bror Sitka kan förvandla honom tillbaka till människa och därmed visa för Denahi att det är han.

Familjen utökas då Kenai blir en björn även om han själv har svårt att acceptera faktum, han vill fortfarande vara en människa, till en början i alla fall. Allt eftersom filmen går och Kenai och Koda umgås mer och mer inser Kenai att det finns fler familjer än den han har. Under filmens gång får vi följa relationens utveckling från att enbart vara följeslagare till att en stor vänskapsrelation formas. Kenai väljer att ta hand om Koda och utveckla deras relation till en mer familjerelation än en vänskapsrelation. I slutet av filmen får vi se att Kenai förvandlas till sig själv igen uppe på berget och att Denahi då vet att det var honom han jagade vilket gör att Denahi får skuldkänslor. Dock väljer Kenai att återgå till att vara björn för att ta hand om Koda då Kenai var den som tog livet av hans mamma, dessutom har de en så pass nära relation nu att det känns som den mest naturliga utväg för Kenai. Här slutar inte filmen som bland annat Zipes (1997:93) och Muhr (Filmhäftet, nr. 1-2, 1996) påstår att målet med filmerna är (kärnfamiljen), utan här bildar Kenai och Koda sin egen familj.

Kenai, Denahi och Sitka – Brödraskap

Relationen mellan dessa tre är framförallt att de är bröder, sen att de dessutom gör allt tillsammans gör att vi får se att relationen fortgår igenom hela filmen. Det vi får se är att bröderna är precis som vi förväntar oss att de ska vara, de bråkar, blir sams och gör allt tillsammans. Den känsla de förmedlar är att de har starka band mellan varandra och drar nytta av varandras kunskap, i olika situationer. Kenai (som får kärlek som totem) är den yngste av de tre bröderna och är den som är lite mer av en äventyrare, där han utsätter sig själv och de andra två för en mängd olika upptåg. Det börjar med att vi får se en stor hjord av renar kommer springandes och detta beror på att Kenai fått för sig att han ska försöka mjölka en utav dem. Den brodern som är mellanbror är Denahi som verkar vara närmast Kenai i ålder, hans totem är ”visdom”. Båda två skojbråkar med jämna mellanrum och älskar att driva med varandra. Den äldsta brodern Sitka har totemet ”vägledningens örn” vilket gör att han hjälper dem att välja väg i livet.

Tanana och folket

Denna shamankvinna är den person som alla ser upp till i byn, det är hon som har förmågan att se vilket totem, som en viss person ska ha. Hon har förmågan att se utöver det vanliga hos människorna och djuren. Det var hon som direkt såg att det var Kenai som vaknade upp igen, förvandlad till en björn. Tanana är gumman med den stora visdomen som hjälper alla som behöver det. Hon likt många andra karaktärer kan kopplas till den enligt Rönnberg manliga rollen *vännen/hjälparen* (1997:124-129). Samtidigt är hon noga med att alla ska finna sin egen väg till lyckan och till sitt totem, hur de gör det spelar för henne ingen direkt roll utan hon ser alla för dem de är. Rollen som shamankvinna är oerhört viktig, visar för barn att det finns personer med mer visdom än andra och vissa ska man följa medan andra ska vi undvika. Har de problem kan de vända sig till henne och om hon kan hjälpa gör hon det medan om hon har svårt för att hjälpa hänvisar hon vidare till den som kan. Vi får ett gott exempel då hon skickar Kenai till att tala med sin brors ande om han inte är nöjd med att vara en björn. Det är detta som startar den långa färden och då han möter Koda.

Vänskapsrelationer

Kenai och Björnungen Koda

Relationen mellan Kenai och Koda startar då Kenai förvandlas till en björn och försöker förstå vad det är som händer. Varför han förvandlas till en björn är framförallt för att han ska bli ett med sitt totem, det enda sättet att det ska ske är genom att Kenai själv blir björn för att förstå hur det är att leva som björn. Han är inte van att vara björn och han fastnar ganska snabbt i en fälla. Koda är då den lille björnungen som hjälper honom ner och föreslår att de ska ta följe till den stora laxforsen. När relationer startar på detta sätt visas det för barn och vuxna att vi lätt kan skaffa oss nära vänner om vi behöver hjälp med i det här fallet en lång vandring som Koda inte själv skulle klara av. Relationer till andra är livsviktig (Maltén, 1998:11) och interaktionen med andra gör att vi utvecklas (Säljö, 2000:22). Koda är ensam då han kommit bort från sin mamma, men det han inte är medveten om är att det var Kenai som dödade henne när han slogs mot en björn uppe på klippan, detta var precis innan han förvandlades till björn själv. Vidare får vi följa de två björnarna på deras färd till laxforsen och ”berget där ljuset vidrör jorden”, vid detta berg kan Kenai träffa sin brors ande.

Under färden mot laxforsen stöter de på ett par älgar och de slår följe med björnarna för att ha dem som livvakter undan jägaren som förföljer dem. Denne jägare är Kenais bror Denahi men det är ingen som tror att Kenai har varit människa innan och Denahi vet heller inte att det är hans bror han jagar. Det enda Denahi är ute efter är att få tag på björnen som han tror dödade hans bröder. Tidigt i filmen får vi veta att Koda ser Kenai som sin bror och detta har Kenai svårt att ta till sig till en början, men ju mer tid de tillbringar tillsammans desto mer inser Kenai att de hör ihop. I deras strapats mot laxforsen och berget börjar de bråka om att Kenai vill gå själv men ändå inte, då säger Koda att han är rädd för ”de tvåbenta monstren”, vilket visar sig senare vara människorna. Han är egentligen en människa och han får känna hur det är att bli jagad av sin bror, han får då se det ur björnarnas perspektiv. Denna vinkling är bra då vi alla ibland behöver byta perspektiv på det vi ser och därmed se det utifrån en annan persons perspektiv. Rönnberg menar att då barnen testat rollerna från filmen i leken får de en känsla av att se saker från ett annat perspektiv (1997:73). Detta kan vi hjälpa barn med genom att ställa frågor som utvecklar deras tänkande och för att de ska få ett annat perspektiv på fenomenet. Pramling - Samuelsson & Sheridan skriver om att vi i förskolan ska möta och bekräfta barnen genom att ställa utvecklande frågor för att vidga barnens tankegångar och för att se ett fenomen på ett nytt sätt (1999:97). Detta kan hjälpa barnen mot att lära sig att känna empati för andra och enligt läroplanen, Lpfö98, ska verksamheten hjälpa barnen i denna

utveckling samt att få dem att förstå att det finns olika levnadssätt i olika kulturer (Utbildningsdepartementet, 2006:4).

Älgbröderna Rutt och Tuck

De oerhört glada och roande älgbröderna har den inverkan på den som ser på filmen att vi börjar skratta nästan med en gång. Det är bra att ha ett sådant avbrott i en för annars så känslös film som *Björnbröder* ändå är. Vi får följa älgarnas upptåg genom filmen när de blir följeslagare till Kenai och Koda. De här två karaktärerna lever sitt liv som vilken älg som helst i skogen, enda skillnaden är att den ene utövar yoga och att de tillsammans med Kenai rider på mammutar. De blir följeslagare till Kenai och Koda då de ser en jägare (Denahi) i skogen och blir oerhört rädda, de använder sig av de två björnarna som livvakter för att klara sig i skogen. När de senare i filmen ska hoppa av mammuten lyckas de inte utan är tvungna att hänga kvar, då får Rutt köra mammuten, men han lyckas ”totalkvadda” den när de försökte stanna. Älgarna är en del i filmen som vi anser att barnen tycker är riktigt roliga för att de gör annorlunda saker och att det sker i form av komedi gör bara att barnen kan ta till sig det ännu mer. De komiska bifigureerna och deras humor menar Rönnberg är ett återkommande mönster som barnen lätt kan ta till sig då barn dessutom kan förstå deras kroppsspråk tidigare än det uttalade språket (1999:10). Det älgarna framstår som är att de visar att livet kan vara mycket enklare än vad det är för många idag, de visar också att vi kan bråka om saker och ting men ändå bli vänner i slutändan ändå.

Omaka Par

Vi ser att Kenai och Koda är ett omaka par då Kenai egentligen är en människa och Koda är en björn. Vi menar på att det inte finns fler klassiska omaka par då människorna umgås med varandra och djuren med sina artfränder. Ett annorlunda omaka par är då älgbröderna slår följe med Kenai och Koda, dock är det två parbildningar som blir vänner. Det är alltså två av varje art som blir vänner.

Kommunikation och språk

Filmen speglar två olika språk där djurspråket dominerar men människospråket är också en viktig del i förståelsen för språken. Då det är två språk kan vi även se att det finns två olika diskurser, Kenai kan inte tala med Koda på samma sätt som han gör med sina bröder. Hela berättelsen börjar med att det är Denahi som berättar vad som hände hans familj när han var ung. Han är berättaren genom filmen. Tidigt i filmen får vi veta att norrskenet vi ser egentligen är andarna från våra förfäder, det är de som bestämmer vad som händer på jorden och vem som får vilket totem. De välvalda rösterna gör att vi lättare kan förstå karaktärerna och ta dem till oss (Rönnberg, 1999:10), vilket även i denna film är påtagligt då vi lätt kan lyssna på karaktärerna utan att se dem och veta direkt vad det är för kön och ungefärlig ålder på dem.

Människospråket

Det språk vi framförallt får följa tillsammans med människorna är ett brödra- eller syskonspråk. Kenai, Denahi och Sitka har ett eget språk dem tillsammans och det är precis som vilka syskon som helst. De behöver inte alltid säga saker och ting rakt ut utan det räcker med en blick eller något annat som gör att de andra två direkt vet vad de menar. Vi får följa precis vad som sker i ”vanliga” familjer, de bråkar och vill ändra på saker och ting. Shamankvinnan är den som bestämmer i familjen utöver Sitka som är den äldre brodern och därmed den som styr och ställer över bröderna. När vi använder oss av tecken, signaler eller kanske enbart en blick kan personen i sin tur veta vad som sägs, detta kroppsspråk är

kulturellt betingat och behöver inte vara ett verbalt (uttalat) språk (Maltén, 1998:33). Som vi nämnde i stycket innan påpekar Rönnberg att barn har lättare att ta till sig kroppsspråket (1999:10).

Björnspråket/Djurspråket

När Kenai har förvandlats till en björn får vi följa honom när han upptäcker de olika språken som han förstår. Det framgår att han är den ende som förstår både människospråket och djurspråket och det gör att han har svårt till en början att göra sig förstådd, framförallt till människorna. Direkt när Kenai förvandlats till en björn märker han också att han kan prata med alla djur i skogen vilket gör att det blir mycket intryck för Kenai att ta in. Detta kan härledas även till barn då de börjar prata och inser att världen blir mycket större än de innan har trott. Dysthe skriver att det handlar om att lyssna, härma och samspeja med andra för att ett språk ska utvecklas för att barnen ska veta vad som är värdefullt i just deras kulturs språk (2003:48). Ett tydligt tecken på att Kenai inte kan göra sig förstådd är då Denahi håller på att ta livet av honom i jakten. Vi kan se här två språk som är i strid med varandra. Den ende av människorna som förstår Kenai på ett speciellt sätt är Tanana och hon använder sig av sin visdom och kunskap för att läsa hur han betar sig. Det är som tidigare sagt Tananas förmåga att se/lyssna mellan raderna som gör att hon kan förstå på ett annat plan än de andra, hon har förmågan att lyssna intuitivt (Maltén, 1998:20). Ett annat tecken på att inte alltid ord behövs är att Koda inte säger rakt ut att han behöver hjälp och en följeslagare utan han försöker göra sig tuff istället. Han behöver närhet och detta kan Kenai läsa av Koda genom hans kroppsspråk. Hela filmen är omgiven av känslor på mängder av olika sätt, vi kan både skratta och gråta när vi ser filmen. Det är viktigt att visa dessa känslor och Disney gör det på ett bra sätt genom att linda in det i händelser som vi lätt kan ta till oss och göra till våra egna. Det är när vi tar till oss något och gör det till vårt som Säljö (2000:119) menar när vi approprierar vår kunskap. Rönnberg menar också att barn gillar filmerna då de ofta skildrar mycket känslor och att de har en tydlig genomslagskraft på alla som ser filmen (1999:10).

Kenai

Har en röst som vi associerar till en manlig karaktär, den har ett djup som gör att den blir säker i sin roll och det är sällan vi behöver fundera på vad han menar med olika saker. I *Björnbröder* är det framförallt Kenai och Koda vi får följa och deras röster är därför viktigast av dem som vi får höra. Kenais röst är mycket lugnande, vilket gör att vi lättare kan få medkänsla till karaktären. Detta styrker Maltén då han skriver att tonläge, röstens styrka och tempo har stor betydelse för hur vi upplever äktheten i det personen säger (1998:14). Rönnberg skriver att rösterna är välvalda och ska passa karaktärerna (1999:10), vilket vi tydligt hör med Kenais röst, då den är mjuk men bestämd.

Björningen Koda

Koda likt Kenai är en av de viktigaste rösterna igenom filmen, det är de som har huvudrollerna och därför är de rösterna extra viktiga. Kodas röst är tunn och lite pipig, den är precis som ett barns och det är vad Disney vill att han ska framstå som. Koda är en liten björn och det kan vi inte ta miste på när vi hör hans röst. Samtidigt har de hittat ett bra röstläge och tonläge då Koda pratar oavbrutet och för att vi inte ska få skavsår i öronen har de hittat en stämma som är bekväm att lyssna till en längre tid. Maltén skriver att det inte enbart är det talade språket som har betydelse utan det som är kanske ännu viktigare är hur vi säger det, tonläge och tempo har stor betydelse (1998:31).

Icke-verbalt språk

I de sista scenerna i filmen får vi vara med om att Kenai träffar sin bror och Denahi är även där, Koda får träffa sin mamma, i dessa scener händer det mycket utan att det uttalade språket är med. Det händer alltså en mängd av händelser utan att någon säger något, allting sker ändå och vi som tittare har inte svårt att hänga med på vad som händer. En viktig replik som kommer i slutet är sagd av Denahi när Kenai väljer att leva sitt liv som björn; ”oavsett vilken väg du tar kommer du alltid vara min lillebror”. Detta citat är viktigt på det sättet att det visar på en storhet och visdom hos en person, Denahi har detta mod och förmågan att se en annan persons känslor, han vill inget hellre än att Kenai är lycklig och det blir han som björn. Han kan dessutom se att Kenai fortfarande är samma person även om hans yttre har förändrats. Det icke-verbala språket och det som sägs i förtroende till en närstående är oerhört viktigt i förmågan att se och förstå vad den andre har för känslor (Maltén, 1998).

Könsroller

Vad vi kan se, finns de stereotypiska rollerna där, men de är inte lika framträdande som de tidigare filmerna. Det är mer tanken att äldre gör mer än att det är man- och kvinnoroller, med det menar vi att ålderns hierarki är större än att ett visst kön ska göra något speciellt. Det är svårt att avgöra de kvinnliga rollerna i filmen då de är underrepresenterade gentemot de manliga rollerna.

Människorna

Bland folket i byn kan vi se att de har de typiskt stereotypiska roller där det är kvinnorna som tar hand om barnen medan männen jagar för att samla mat. Filmen är baserad på en berättelse som utspelar sig under en förhistorisk tidsepok då dessa roller är framträdande. Männen är starka, skyddande och aktiva medan kvinnorna är omtänksamma, omsorgsfulla och vackra (Nikolajeva, 2004:129).

Kvinnorna

Kvinnorna i filmen representeras som starka och med mycket visdom på olika sätt, Tanana är ett sådant exempel, hon är den kvinna som besitter mest visdom av alla i byn och alla ser upp till henne. Det visar också på att det inte enbart är männen som får totem utan även kvinnorna, en kvinna vi får se har fått tålamodets totem. Något som vi speciellt kan reagera på är när schamankvinnan ska berätta för Kenai vilket totem han ska få, tar hon upp exempel på olika totem som andra fått och då är det en kvinna med barn i sin familj som fått totemet tålamod medan männen har fått tapperhet, visdom eller väglednings örn. Schamankvinnan hänvisar till sig själv som har skönhet som totem. Här har männen fått totem som är förenade med styrka eller att vara intelligenta medan kvinnor ska ha tålamod eller vara vackra, för att veta hur de ska vara genom livet för att finna vägledning. När Kenai får veta att hans totem är kärlek vill han genast byta, vilket tyder på att han anser att det varken är ett bra eller ett manligt totem. Även hans bror gör sig lustig på hans totem, då han anser att Kenai måste lukta gott nu när han ska ”sprida kärlek”, vilket ses som en kvinnoyssla.

Männen

De män vi får följa är starka och det är tydligt att de arbetar mycket med kroppen. Det är framförallt bröderna vi får följa och de skildras som relativt stereotypiska med tanke på att det är de som jagar och tar hand om bytet, men samtidigt delar de ofta på sysslorna med de andra i byn. Kenai är en person som använder sig mycket av sina känslor i relationerna vilket visas tydligt bland annat då han väljer att förbli en björn för att kunna ta hand om Koda. Slutet har sin poäng med att Kenai blev det han ville av hela sitt hjärta, nämligen att bli en man, men det

blev han först efter han insett vikten av kärlek. För en gångs skull var det inte kärlek mellan en man och en kvinna. Vilket som ofta är målet med många av Disneys filmer, vilket bland andra Zipes tar upp (1997:93) utan mellan två ”bröder”.

Djuren/manligt och kvinnligt

När det kommer till hur man kan se vilket kön de olika björnarna har är ofta de manliga björnarna mer grova och har ett bredare nosparti än vad de kvinnliga björnarna har, som då fått en nättare nos. Dock gäller detta inte Kodas mamma som är grövre än vad de få övriga kvinnliga björnarna ser ut framförallt i kroppen. En annan sak som också skiljer sig mellan de manliga respektive kvinnliga björnarna är att en äldre dambjörn har rosa nyans på sina ögonlock och feminina ögonfransar. Svaleryd menar att dagens media påverkar barnen på det sättet att det finns fingervisningar på vad som är flick- och pojkaktigt (2002), vilket vi kan se även i denna film med att de få kvinnliga björnarna som skildras är oerhört kvinnliga med mer färger.

5. Jämförelse mellan filmerna

Likheter och skillnader

I dessa filmer kan vi hitta både likheter och skillnader utifrån de perspektiv vi har utgått ifrån. Det vi kan märka är att det finns skillnader i det talade språket, då i form av olika ord. I *Den lilla sjöjungfrun* förekommer det mer gammalmodiga ord än i *Björnbröder*, vilket mycket väl kan bero på när de utspelar sig och när de är producerade. Något som alla filmer har är förtrollningar, magi och mystik som en betydande roll. Det handlar antingen om att någon vill bryta eller vill bli förvandlad till något annat än den roll de innehar. En skillnad är att i både *Skönheten och Odjuret* samt *Den lilla sjöjungfrun* har en tydlig roll mellan gott och ont, medan i *Björnbröder* finns ingen direkt god och ond sida. Zipes skriver att Disney har svårt att få antingen den goda till att bli ond eller att den onda blir god (1997:93) och att i det flesta Disneyfilmer förekommer just den onda och goda sidan. Till skillnad från Disneys tidigare filmer har de i *Björnbröder* lyckats skapa samma mystik utan att ha dessa tydliga roller med onda och goda.

I Disneys filmer är det framförallt den magiska atmosfären som är det som är deras varumärke. Allt ska målas in i något förtrollande och upplevas som något utöver det vanliga. Många gånger upplevs Disney som något mellan verklighet och fantasi, i mångt och mycket vill Disney framföra en magisk värld som du kan komma tillbaka till "om och om igen". I de tre filmerna vi analyserat är det framförallt de två första från 80 och 90-tal som upplevs bestå mest av fantasi, den första som utspelar sig under vattenytan och i den andra i ett förtrollat slott. Låta barn se på film med magi är enbart till en hjälp för dem. Då barn vill se händelserna "inlindade" för att få hjälp med att hantera olika konflikter eller rädslor (Rönnerberg, 1997:25). De vill även ha en saga eller berättelse som tar med dem och ökar deras leklycka (Rönnerberg, 2006:178).

Relationer

I alla filmerna finns det många relationer som är kopplade till varandra och har sin betydande roll i berättelsen. Eftersom det är många relationer blir berättelserna invecklade och därmed svåra att förklara för någon som inte har sett den. Den tydligaste skillnaden mellan filmerna är att i *Den lilla sjöjungfrun* och *Skönheten och Odjuret* är det en kärleksrelation som är i fokus men i *Björnbröder* är det en form av syskon och vänskapsrelation. Vilket frångår det som många brukar kritisera Disney för, just att det är det heterosexuella äktenskapet som är målet med filmen (Zipes, 1997:93). Här väljer de helt bort att kärlek övervinner allt och den får ingen större plats i filmen i överhuvudtaget. Medan i de andra filmerna är det kärleken till det motsatta könet som filmen kretsar kring.

I Disney filmerna som vi analyserat skildras familjerna av antingen en eller ingen förälder. Disney vill påvisa att man kan åstadkomma något även om man inte kommer från en traditionell kärnfamilj utan snarare från en lite trasslig familjekonstellation. Detta påvisas även i de gamla folksagorna såsom *Rödluvan och Vargen* och *Snövit och de sju dvärgarna* samt att *Skönheten och odjuret* är baserad på en gammal folksaga. Muhr skriver om att Disney ofta skildrar kärnfamiljen som något naturligt och därmed säger att målet är att bilda och bevara kärnfamiljen (Filmhäftet nr. 1-2, 1996).

Omaka par

Något som förekommer i alla tre filmer och styrker vår hypotes, är att det finns någon form av omaka par. I relationerna mellan vänner är det ofta att den ena parten framstår som med intellektuell och modigare än vad den andre gör, som till och med kan upplevas som feg och dum. I de tre filmerna vi har tittat närmare på finns det inslag utav omaka par, dock inte lika tydliga som vi vill framstå att det är, men visst finns de med. Ett tydligt exempel är Ariel och Blunder, där Ariel är den modiga och äventyrslystna av dessa två medan Blunder gärna vill vara på den säkra sidan. I *Skönheten och Odjuret* är det huvudkaraktärerna de som utgör det omaka paret som sedan visserligen blir ett alltmer jämlikt par då Odjuret blir människa igen. Medan i *Björnbröder* finns det inget tydligt omaka par om vi inte ser till Kenai och Koda, eftersom Kenai egentligen är en människa men blir förvandlad till en björn. Här finns det likheter mellan de två sistnämnda filmerna. I den första är det Odjuret som förvandlas för att han ska lära sig älska en annan människa och i slutet blir han åter människa igen, då han har lärt sig älska Belle och hon älskar honom. Medan i *Björnbröder* är det Kenai som förvandlas till en björn för att bli ett med sitt totem, kärlek. Han till skillnad från Odjuret väljer att förbli en björn och finner lyckan på det sättet.

Kommunikation

Det som är den tydligaste skillnaden mellan filmerna är just det talade språket. Mycket beror givetvis på vilken tid filmen är skapad och baserad på. *Den lilla sjöjungfrun* är från sent 80-tal, *Skönheten och Odjuret* från tidigt 90-tal medan *Björnbröder* tillhör de första Disney filmerna på 2000-talet. Så att språket är annorlunda finns det förståelse för. I de första filmerna upplever vi språket som mer väl talat och lite gammalmodigt, eller artigt. Medan i *Björnbröder* är det ett betydligt enklare talspråk som är influerat av dagens tid. Något som det finns likheter mellan är kroppsspråket i alla tre filmerna. Alla har tydlig mimik och gester vilket förmänskligar de karaktärer som skildras som djur. Det är viktigt med en tydlig kommunikation för att budskapet ska nå fram till publiken, Maltén skriver att när vi kommunicerar handlar det som att ”avge och ta emot signaler” (1998:32). Läroplanen för förskolan (Lpfö98) säger att vi ska använda oss av olika uttrycksformer till hjälp för att kommunicera med barnen (Utbildningsdepartementet, 2006:6-7) och detta kan ske med hjälp av filmer där de talar på olika sätt.

Könsroller

Det är betydligt mer stereotyp i de två första filmerna då det är djur i sin naturliga miljö som skildras i *Björnbröder*. I de två första filmerna förekommer det fantasivarelser som har tydliga tecken på vilket kön de har. Därför har de filmerna en egen genre vad det gäller utvecklandet av genusperspektiv. *Björnbröder* har inga fantasivarelser och de är djur i naturen där de har fått behålla sitt naturliga utseende till viss del, vilket gör det svårt att se utifrån ett genusperspektiv i denna film. I *Björnbröder* är det också män som är i fokus/huvudrollen medan i de andra filmerna är det unga kvinnor som söker efter en kärleksrelation. Muhr (Filmhäftet nr. 1-2, 1996) menar att Disney vill skildra en kärnfamilj medan vad vi kan se finns det ingen kärnfamilj i någon utav dessa tre filmer, däremot blir det parbildningar i slutet i och med äktenskapen. I *Den lilla sjöjungfrun* och *Skönheten och Odjuret* söker inte huvudrollerna sig till personer av samma kön, utan tyr sig hellre till det motsatta könet i vänskapsrelationerna.

Disneys berättelse och budskap

Det är lätt att följa med när man ser filmen dock är de svåra att förklara, både muntligt och skriftligt, för någon som inte har sett dem. Budskapet i filmerna är likartade i de två första då

huvudkaraktärerna vill gå från normen och söka lyckan någon annanstans. Fast i *Björnbröder* vill huvudkaraktären inget annat än att bli som en av de andra men måste gå en egen väg för att lyckas. Ett tema som filmerna har gemensamt är kärlek, både kärleken till en partner men även till familjen. De två första filmerna går i den linjen som både Muhr (Filmhäftet nr. 1-2, 1996) och Zipes (1997:93) påstår att vara Disneyfilmernas mål är, vilket är att det är att bilda en kärnfamilj som består av det heterosexuella äktenskapet.

Kritiken emot Disney, syns den?

Vi kan se att i takt med utvecklingen en tydlig förändring av genus i filmerna. De traditionella könsrollerna är något som Disney har fått kritik för och nu kan vi se att de har tagit till sig av kritiken då det heterosexuella äktenskapet inte alltid är i fokus längre. Till Disneys försvar är inte de två första filmerna deras egna manus, utan baserade på berättelser från förr. Samtidigt är det Disneys egna val att använda sig utav det manuset och inte något annat. Vi har behov av att veta vilket kön varelsen har, för att vi ska kunna förhålla oss till den på ett sätt som vi kan känna är naturligt. Som Rönnerberg tar upp behöver pojkar och flickor få ta del av det egna könet och testa sig fram för att kunna förhålla sig till det motsatta (1997:130).

Kritiken emot Disney handlar många gånger om att de skildrar en sagovärld som inte finns i verkligheten (Rönnerberg, 1999:12-15). Det finns belägg i de filmerna vi sett att det inte är verkligheten de skildrar. Dock vet vi också att barn vill veta vad som är verklighet och fantasi och därmed är det befogat att Disney skildrar karaktärerna som en saga istället. Barn vill ha klara slut och veta vad som händer i filmerna för att "slippa" fantisera ihop ett eget slut (Rönnerberg, 2006:179). Vidare kan vi se att Disney använder sig utav en hel del våld och hotfullheter som kritikerna är emot, de menar att Disneys filmer är menlösa och det utmålas alldeles för mycket sentimentalitet samtidigt som våldet och hotfullheterna är framträdande (Rönnerberg, 1999:12-15). Det är mycket våld i Disneys filmer och därför kan vi förstå kritikerna till viss del, men samtidigt är det nästan uteslutande lyckliga slut i filmerna som gör att våldet mattas av när det positiva framträder. Rönnerberg skriver att Disney många gånger skrämmer upp barnen för att sedan lugna dem med lyckliga slut (1999:105)

6. Diskussion

Familjemönster

Vad vi kan se stämmer inte Muhrs (Filmhäftet nr. 1-2, 1996) tankar med vad vi har sett utan det är mer ensamstående föräldrar eller inga föräldrar alls som skildras i dessa filmer. Vi anser att det är användbart då det är mer vanligt än ovanligt att föräldrar är skilda och då barnen får leva i stora familjekonstellationer. Vi menar att dagens barn lever i en mer utökad familj där mamma mött en ny som i sin tur har barn och även pappa har mött en ny och denne i sin tur har också barn. Det gör att familjerna blir oerhört stora och komplexa. Det är beundransvärt att Disney går från normen med kärnfamiljen och visar på hur samhället idag kan se ut. Dock håller vi med Muhr då vi kan se parbildningar i både *Den lilla sjöjungfrun* och i *Skönheten och Odjuret* där det blir kärlekspar mellan en man och en kvinna (Zipes, 1997:93). Det gör att kärnfamiljen fullbordas även om de inte lever så från början. I *Björnbröder* är det en vänskapsrelation som ligger i fokus och som bildar den nya familjen i slutändan. Här stämmer varken Muhr eller Zipes tankar överens med det vi får uppleva.

Vänskapsrelationer

Alla tre filmerna tar upp vänskapsrelationer som har uppstått på olika sätt såsom "barndoms"-kompisar i exemplet *Sjöjungfrun Ariel* och fisken *Blunder*, nybildade relationer såsom *Belle* och *Odjuret* och ofrivilliga relationer där vi har ett tydligt exempel mellan *Kenai* och *Koda*. Vikten av att ha en vän är stark och påtaglig. Visst sägs det att "ensam är stark" men i dessa filmer kan vi se att tillsammans med andra kan vi göra förändringar och stordåd. Som pedagoger kan vi ta vara på detta genom att visa på att i storgrupp kan vi göra större avtryck än om vi skulle varit ensamma. Vi kan använda filmerna för att visa på hur vi ska vara mot varandra och därmed skapa en diskussion mellan barn och vuxna i utvecklandet av gemenskapen.

Omaka par

Som vi tidigare nämnt i jämförelsen stämmer vår hypotes kring omaka par att det ofta är någon mer smart/modig tillsammans med en som är mer osäker/dum. Det klassiska omaka paret är *Gaston* och *Lefou* där det verkligen är en mer smart och en mer dum i samma relation. Utseendemässigt kan vi se att det ofta är den som är smart som har ett mer attraktivt utseende medan den mer dumma är tvärtom. Pedagoger kan använda detta i sin verksamhet när vi talar om att vi kan ha olika värderingar men samtidigt vara vänner. Det finns mängder av omaka par i verkligheten och därmed är det bra att visa det genom en film där det är fiktion men samtidigt diskutera det med barnen efteråt.

Kommunikation och språk

Karaktärerna är mycket förmänskligade och kroppsspråket har en stor betydelse för de barn som inte kan det uttalade språket än. Disney lyckas få fram det tydliga kroppsspråket som behövs för att barnen ska förstå, genom den tydliga mimiken och gesterna. Ytterligare ett klassiskt inslag i filmerna är komiken som är tydlig framförallt bland birollerna (Rönneberg, 1999:10). Exempelvis har vi *Älgröderna*, *Sebastian* och *Lumiére*. Vi anser att nyckeln till utveckling och kunskap är genom kommunikation med varandra vilket även *Dysthe* talar om när hon skriver att det är genom samtal och samverkan som barn utvecklas och lär sig (2003:48). Vi kan se att Disneyfilmer har en mångdimensionell sida där det är fyra olika sorters språk som kommuniceras till tittarna. Vi kan se ett bildspråk där färger och miljön runt omkring karaktärerna har betydelse samt att genom att se hur personer ser ut kan vi även skapa oss en förståelse för hur personer är. Musikspråket finns med som ett stort tema i

samtliga filmerna och dessa låtar kan dyka upp i olika sammanhang både hos vuxna och hos barn. Det talade eller verbala språket har stor betydelse för att vi ska kunna följa med i handlingen. Det språk som kan kopplas samman med det verbala är kroppsspråket eller icke-verbalt språk, då handlar det mer om hur vi upplever karaktärerna än för att föra vidare handlingen. Som pedagoger kan vi använda kroppsspråket som en hjälp i barnens förståelse, då de förstår kroppsspråket innan det verbala språket (Rönnerberg, 1999:10). Disney är duktig på att skildra ett tydligt kroppsspråk som vi kan ta till oss och förstå känslor som karaktären innehar. Exempelvis har vi Belle där hon kastar sig på sängen när Odjuret mer eller mindre tvingat henne att äta middag med honom. Vi kan då känna hennes frustration över att inte ha sin frihet kvar.

Könsroller

Vi kan se att det förekommer mycket stereotypiska roller i alla filmerna men vi kan även se en utveckling genom tiden då *Björnbröder* inte lika mycket skildrar just genus. De kvinnliga roller som Rönnerberg presenterat har vi svårt att koppla till med de karaktärer som skildras, förutom Ariel som stämmer bra in. Det är mer *vännen/hjälparen* som står i fokus både på den manliga samt den kvinnliga sidan (1997:124-129). I *Björnbröder* finns det ingen huvudkaraktär som är kvinnlig och då är det svårt att dra paralleller till dem. De egenskaper Nikolajeva (2004:129) tar upp i sin tabell stämmer överens med karaktärerna till viss del men det finns undantag. Vi anser att rollerna ska synas men att det ska skildras som att det är okej att ha drag från både manligt och kvinnligt. Belle är den kvinna som vi mest ser som annorlunda eller den som bryter mot de stereotypiska rollerna som finns. Det är därför viktigt att visa denna film för barnen.

Betydelse för läraryrket

Vi anser att Disneys filmer bör användas mer i förskolan och framförallt i skolans värld, för att öka barnens möjligheter att kritiskt granska de medier som finns i dagens samhälle. Barnen behöver lära sig att se filmer och andra medier ur ett annat perspektiv för att veta vad de lär sig utav dem och hur filmerna är uppbyggda. Barnen kan granska både filmerna och även företagen som ligger bakom produktionen för att veta varför de gör som de gör. I förskolan kan vi använda filmer som ett hjälpmedel i samband med teman och liknande. I förskolan ska vi med fördel använda oss utav multimedieverktyg för att hjälpa barnen i sin utveckling (Utbildningsdepartementet, 2006:7). Vi anser att det ökar barnens fantasi och vi pedagoger kan dra nytta av att se filmerna tillsammans med barnen för att kunna ställa utmanande frågor för att vidga barnens tänkande. Rönnerberg anser att vi ska ställa frågor baserade på filmer till barnen för att de ska utvecklas (1997:248-260). Det är en utmaning att se film tillsammans med en grupp barn och därefter ställa de utmanande och utvecklande frågorna till barnen för att de ska komma vidare i sina tankar. Barn imiterar och testar olika mediefigurer, såväl de skrämmande och hotfulla samt de som kan te sig mer goda. När de prövar menar Rönnerberg att de får se olika perspektiv och därmed testar olika "fantasi-jag" (1997:73).

De barn som går på dagens förskolor har i allmänhet sett ett antal av Disneys filmer och gör det dessutom regelbundet hemma. Vi har genom hela utbildningen fått höra att vi ska utgå från barnens perspektiv i lärandet och varför inte då använda oss av film och karaktärerna i filmerna? Vi har båda sett ett antal teman som baseras på böcker och vi anser att vi lika gärna skulle kunna starta ett tema utifrån en film som barnen sett. Vi har sett genom denna analys att filmerna ger mycket mer än vad vi tidigare trott, det ingår mängder av delar som är intressanta för barn och delar som vi som pedagoger absolut ska utnyttja. De flesta barn gillar magi, förtrollningar och starka personligheter och det kan vi verkligen säga att Disney har i sina filmer. Vi ska motverka de traditionella könsmönstren som finns i samhället enligt

läroplanen (Utbildningsdepartementet, 2006:4). Vi anser då att vi måste visa för barnen vilka mönster som finns för att kunna motverka dem och för att barnen ska veta vilka roller vi haft i historien.

Rönneberg tar upp ett antal olika förhållningssätt för oss vuxna att följa för att veta hur vi ska förhålla oss till barnen och deras TV-tittande. Vi ska utgå från barnens perspektiv för att vi inte ska få med våra egna värderingar. Barn och vuxna ser inte på samma saker och vi har dessutom olika upplevelser av samma film. Vi ska sätta oss in i filmutbudet för barn för att kunna föra dialoger med barnen om deras erfarenhetsvärld (vi syftar då på film och barnprogram). Barnen tar hjälp av fiktionen för att lära sig hantera olika situationer de stöter på i verkligheten. Vi ska därför hjälpa barnen att skilja mellan verklighet och fantasi medan vi samtidigt ska uppmuntra till lekar med mediefigurer i fokus för att bearbeta det de upplevt. Dessutom är det viktigt att avdramatisera att vi ser på TV och visa på att det är naturligt och något som alla gör (1997:248-260).

Nu efter att ha analyserat Disneyfilm kommer vi garanterat använda detta material i vår verksamhet då vi kan se att det finns mängder av positiva delar som vi kan utnyttja. Vi måste sluta ha en negativ syn på media och börja se möjligheterna istället för enbart problemen. Förskolan kommer annars att halka efter i utvecklingen som ändå sker i vårt mediasamhälle. Barnen går snart om oss i kunskapen kring media och medieverktyg så som datorn och därför bör vi vara beredda på att ändra våra förutfattade meningar kring hur media är bra eller dåligt för barn.

Vidare forskning

Om vi ser vårt arbete ur ett stort perspektiv kan vi känna att vi skulle vilja starta en större forskning kring ämnet, vi skulle kunna se det ur ett längre tidsperspektiv och se ett antal fler filmer. Vi anser att det hade varit intressant och utvecklande att se alla Disneys filmer genom tiderna och analysera dem utifrån våra teman, dessutom skulle vi vilja se på barnen om de verkligen blir påverkade av filmerna. Kommer barnen komma ihåg filmerna om tio år? Hur har filmerna påverkat deras uppväxt? Vi lever i ett mediasamhälle där film har stort inflytande och därför vore det intressant att se huruvida barnen tar till sig filmerna eller inte. Är det som vi tror att filmerna påverkar eller ser de enbart på dem utan reflektion?

Referenslista

Böcker

- Andersson, Lars Gustaf, Persson, Magnus och Thavenius, Jan. (1999) *Skolan och de kulturella förändringarna*. Lund: Studentlitteratur
- Dysthe, Olga (red.). (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2007) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Maltén, Arne. (1998). *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Nikolajeva, Maria. (2004). *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur
- Giroux, A, Henry (2000). Att animera de unga – barnkulturens disneyfiering. I Persson, Magnus (red.) *Populärkulturen och skolan*. (s. 105-137). Lund: Studentlitteratur
- Pramling – Samuelsson, Ingrid., & Sheridan, Sonja. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur
- Rönnerberg, Margareta. (2006). *Nya medier – men samma gamla barnkultur?* Uppsala: Filmförlaget
- Rönnerberg, Margareta. (1997). *TV är bra för barn*. Stockholm: Ekerlids Förlag
- Rönnerberg, Margareta. (1989). *SKIT KUL! Om s k skräpkultur*. Uppsala: Filmförlaget
- Rönnerberg, Margareta. (1999). *Varför är Disney så populär?* Uppsala: Filmförlaget
- Svaleryd, Kajsa. (2003). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB
- Säljö, Roger. (2000) *Lärande i praktiken*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Utbildningsdepartementet. *Läroplan för förskolan, Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes
- Whitley, David. (2008) *The idea of nature in Disney animation*. Aldershot, Hampshire ; Burlington, VT : Ashgate, cop.
- Zipes, Jack. (1997) *Happily Ever After*. New York & London: Routledge

Artiklar

- Muhr, Gunilla. (1996) *Borta bra men hemma bäst – kärnfamiljen hos Disney*. Filmhäftet nr: 1-2 s. 86-90
- Rönnerberg, Margareta. (1996) *De som är utanför vill in, de innanför vill ut – familjemönstren hos Disney än en gång*. Filmhäftet nr:3 s. 49-53

Filmer

- Björnbröder*. DVD, Walt Disney klassiker, USA. Produktionsår 2003

Den lilla sjöjungfrun. DVD Specialutgåva, Walt Disney klassiker, USA. Produktionsår 1989

Skönheten och Odjuret. DVD Specialutgåva, Walt Disney klassiker, USA. Produktionsår 1991

Internet

www.ne.se 2009-06-07 kl 09:54

Lista med frågor för analys av barnfilm

Relationer

Vilka relationer finns?

Vilka består de av?

Hur har de uppstått?

Hur nära är parterna?

Hur startar relationerna?

Vilken sorts relation har de?

Vår hypotes är att det är omaka par som skapar relationer, stämmer detta?

Finns det en huvudrelation och birelationer?

Hur är de olika relationerna kopplade till varandra?

Hur ser familjrelationerna ut? Vilka finns?

Hur definierar rollfiguren sin familj? Vilka består den av?

Kommunikation

Vad är det för språk? Varför?

Har språket någon påverkan på miljön?

Har miljön någon påverkan på språket?

Hur pratar de med varandra?

I relationerna, hur pratar de med varandra?

Har de olika språk med olika individer?

Finns det personliga uttryck?

Kroppsspråket och mimik?

Finns det några kontroversiella ord som skildras i filmerna? Hur och av vem?

Vem har talat in den svenska rösten? Vilken effekt har röstvalet på personen?

Hur associerar man till röster?

Genus

Är filmerna stereotypiska med tanke på genus?

Vilka roller finns?

Vem har dem?

Hur skildras kvinnorollerna? Starka, svaga, mesiga?

Hur skildras männen? Starka, svaga, mesiga?

Hjältar och hjältinnor? Och hur ser man det?

Hur påvisas kön på fantasivarelser? Hur ser vi det? Namn, klädsel, kroppsform, rörelsemönster, röst? Varför blir det så?

Finns det könsneutrala figurer? Hur skildras dem?

Jämförelse

Vilka likheter eller skillnader finns mellan filmerna?

Finns det en sammanhållen historia genom filmerna?

Har språket ändrats genom de tre tidsepokerna?

Vad är typiskt för Disney?

Kritiken mot filmerna, är den uppenbar? Befogad?

Har de samma story? Budskap? Hur syns det? Underförstått eller öppet?